

Nr 25

Regeringens proposition angående riktlinjer för älgvården;

beslutad den 13 februari 1975.

Regeringen bereder riksdagen tillfälle att avge yttrande över vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

SVANTE LUNDKVIST

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen förordas att samordnad älgjakt införs. Huvuddelen av älgjakten kommer därvid att bedrivas på licens efter särskild ansökan. Inom ramen för den samordnade älgjakten kommer länsstyrelsen att kunna lämna generell älgtilldelning utan ansökan på mindre jaktområden.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-02-13

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Lundkvist

Proposition angående riktlinjer för älgvården

1 Inledning

1953 års riksdag anhöll hos Kungl. Maj:t om översyn rörande gällande ordning för meddelande av tillstånd till jakt efter älg (mot. 1953: I: 317 och II: 395, II: 231, 3LU 1953: 22, rskr 1953: 218). I beslut den 5 juni 1953 uppdrog Kungl. Maj:t åt 1949 års jaktutredning att verkställa den av riksdagen begärda översynen. Jaktutredningen avgav den 21 februari 1964 betänkandet (SOU 1964: 11) Älgfrågan. Utredningen förordade att försöksverksamhet med helt reglerad älgjakt skulle bedrivas i vissa län.

Frågan om försöksverksamhet med reglerad älgjakt anmäldes för riksdagen år 1965 i prop. 1965: 19 angående vissa frågor rörande älgjakt m. m. I skrivelse till Kungl. Maj:t uttalade riksdagen önskemål om att frågan rörande älgjaktens utformning på nytt måtte anmälas för riksdagen sedan erforderliga erfarenheter vunnits av försöksverksamheten med reglerad älgjakt (JoU 1965: 4, rskr 1965: 144).

Jakten efter älg är försöksvis helt reglerad inom Kronobergs och Västmanlands län sedan jaktåret 1967/68 och inom Norrbottens län nedanför lappmarksgränsen sedan jaktåret 1971/72.

Statens naturvårdsverk inkom i november 1972 till jordbruksdepartementet med en redogörelse för nyssnämnda försöksverksamhet i Kronobergs och Västmanlands län. Samtidigt föreslog naturvårdsverket att en allmän övergång till samordning av älgjakten borde komma till stånd. I prop. 1973: 1 (bil. 11 s. 148) anförde dåvarande departementschefen att han i avvaktan på ytterligare erfarenheter av försöksverksamheten inte var beredd att ta ställning till naturvårdsverkets förslag.

Inom jordbruksdepartementet har därefter tillsatts en arbetsgrupp med uppgift att — mot bakgrunden av ytterligare erfarenheter från försöksverksamheten — utarbeta förslag till riktlinjer för den framtida älgvården. Arbetsgruppen har i juni 1974 avgett en promemoria (Ds Jo 1974: 6) Förslag till riktlinjer för den framtida älgvården. Arbetsgruppen föreslår allmän övergång till licensjakt.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av statskontoret, riksrevisionsverket, statens vägverk, statens trafiksäkerhetsverk, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens naturvårdsverk, domänverket, skogshögskolan, samtliga länsstyrelser utom länsstyrelsen i Gotlands län, Svenska samernas riksförbund, Svenska jägareförbundet, Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges riksidsrottsförbund, Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund och Svenska skogsarbetareförbundet.

Lantbruksstyrelsen har bifogat yttranden av lantbruksnämnderna i Kronobergs, Västmanlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Skogsstyrelsen har bifogat yttranden av skogsvårdsstyrelserna i Kronobergs, Västmanlands, Kopparbergs och Norrbottens län. Länsstyrelserna har i allmänhet bifogat yttranden av lantbruksnämnderna, skogsvårdsstyrelserna och jägarorganisationerna i länen.

Vidare har skrivelser inkommit från Skogsindustriernas Samarbetsutskott, Östergötlands, Jönköpings och Gävleborgs läns jaktvårdsföreningar, Värmlands läns jaktvårdsförbund, Hallands och Norrbottens läns distrikt av Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare, Värmlands Läns Skogsägare ek. för., Kronobergs socialdemokratiska partidistrikt, Kolmårdens älgvårdsområde samt vissa enskilda personer.

2 Nuvarande ordning

2.1 Allmänt

Enligt 1 § jaktstadgan (1938: 279, omtryckt 1967: 769) är vilda däggdjur och fåglar som tillhör art för vilken allmän jakttid inte är bestämd fridlysta under hela jaktåret den 1 juli—den 30 juni. Andra vilda däggdjur och fåglar är fridlysta under tid som inte är allmän jakttid. När djur är fridlyst, är jakt efter djuret förbjuden, om inte annat följer av jaktstadgan. Älg får jagas dels under allmän jakttid, dels under särskild jakttid. Den allmänna jakttiden bestäms genom en varje år utkommande jakttidskungörelse (senaste kungörelse i ämnet SFS 1974: 554). Den allmänna jakttiden efter älg, som jaktåret 1973/74 varierade mellan två och fem dagar, infaller för norra delen av landet i september och för övriga delar av landet i oktober. I Kronobergs och Västmanlands län samt i Norrbottens län nedanför lappmarksgränsen

får jakt efter älg ske endast enligt särskilda bestämmelser om försöksverksamhet med reglerad älgjakt. I fråga om vissa kronoparker gäller en utsträckt allmän jakttid.

Bestämmelser om jakt efter älg under särskild jakttid, s. k. licensjakt, finns i 13 § jaktstadgan. Länsstyrelsen får efter ansökan ge licens för jakt efter älg utan hinder av fridlysning inom sådant jaktvårdsområde eller annat markområde som med hänsyn till storlek och beskaffenhet i övrigt medger tillfredsställande vård av älgbeståndet (1 mom. första stycket). Ansökan skall inges till länsstyrelsen före utgången av mars. För licensgivningen gäller bl. a. att jakten får tillåtas börja tidigast första dagen för den allmänna jakttiden för orten och pågå under sammanlagt 30 dagar och att område som allmänheten brukar använda för friluftssändamål i regel bör undantas från jakt under sön- och helgdag och dag före sådan dag. I licensen skall fastställas det högsta antal djur som med hänsyn till älgskador, älgstammens storlek och övriga omständigheter får fällas. Avser licensen jakt efter såväl årskalv som äldre djur skall fastställas det högsta antal äldre djur som får fällas. Skadar älg i större omfattning skog eller gröda eller föreligger påtaglig fara för sammanstötning mellan motorfordon eller älg eller finns av annat skäl behov av att minska älgstammen, får länsstyrelsen medge licens för jakt också i fråga om annat område eller under annan tid än som nyss angetts (1 mom. andra stycket och 2 mom.). Om det i fall där licens inte meddelas behövs särskilda åtgärder för att minska älgstammen, får länsstyrelsen vidare utsträcka den allmänna jakttiden inom området med högst 14 dagar (3 mom.).

I varje län där älgskador förekommer i större omfattning skall finnas en älgskadenämnd med uppgift att noggrant följa förekomsten av sådana skador och att gå länsstyrelsen till handa med sakkunskap i ärenden om åtgärder för att motverka skadorna. Nämnden består av ordförande och två andra ledamöter som länsstyrelsen utser för viss tid efter hörande av lantbruksnämnden, skogsvårdsstyrelsen och jaktvårdssammanslutning för länet (4 mom.). Innan länsstyrelsen medger licens eller beslutar utsträcka den allmänna jakttiden, bör länsstyrelsen höra älgskadenämnden samt vid behov även myndighet i orten och jaktvårdssammanslutning för länet. Om grunderna för tillgodogörande av kronans jakträtt äger tillämpning i fråga om område som avses med licensen eller beslutet, skall länsstyrelsen samråda med domänverket (5 mom., ändrat senast 1968: 657).

Enligt 5 mom. gäller vidare att naturvårdsverket får meddela närmare villkor och föreskrifter för licens.

Den som jagar, fångar eller dödar djur under tid då djuret är fridlyst, döms enligt 28 § 1 mom. jaktstadgan (momentet ändrat senast 1969: 694) för olaga jakt till böter eller fängelse. I 2 mom. av samma paragraf stadgas bötesstraff för den som påskjuter, sårar eller dödar års-

kalv, när jakt efter älg men ej efter älgkalv är tillåten. Till samma straff döms den som påskjuter, sårar eller dödar djur som är äldre än årskalv, när endast jakt efter älgkalv är tillåten (första stycket). Om den som fått tillstånd till jakt efter älg eller älgkalv dödat eller låtit döda flera djur av sådant slag än tillståndet medger eller åsidosatt meddelad föreskrift om att fälla årskalv före hondjur, döms han till böter (andra stycket).

I kungörelsen (1965: 260) om älgavgift m. m. (ändrad senast 1973: 33) finns bestämmelser bl. a. om att för varje älg som fälls till länsstyrelsen skall inbetalas en avgift och göras anmälan med vissa uppgifter och att avgifterna skall bilda en älgskadefond, ur vilken ersättning för älgskada och bidrag till jaktvård får beviljas.

2.2 Försöksverksamheten med reglerad älgjakt

2.2.1 Av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser

För försöksverksamheten i Kronobergs och Västmanlands län gäller bl. a. följande av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

Under försökstiden träder den reglerade älgjakten i stället för den jakt efter älg som får bedrivas under allmän jakttid och under särskild jakttid med tillstånd som avses i 13 § 1 mom. första stycket jaktstadgan (1938: 279).

Tillstånd att fälla älg under reglerad älgjakt meddelas av länsstyrelsen i det län där marken är belägen. Länsstyrelsen får meddela tillstånd till reglerad älgjakt även beträffande mark som är belägen i angränsande län om marken i älgjaktssammanhang hänförs till ett i huvudsak inom försökslänet beläget område. Om jaktområde för älg ligger till större delen inom län som angränsar till försökslän och till mindre del inom försökslänet, får länsstyrelsen i det län där den större delen ligger besluta om älgjakt under särskild jakttid för hela jaktområdet. Börjar älgjakten i ett till försökslän angränsande län på annan dag än som beslutats för försökslänet, får älgjakten inom den del av jaktområdet som ligger utanför försökslänet inte börja före den allmänna älgjakten inom det angränsande länet.

För medverkan vid bedömningen av lämplig älgavskjutning m. m. knyts ett rådgivande organ, älgnämnden, till länsstyrelsen. Älgnämnden består av sex ledamöter som länsstyrelsen förordnar. Ledamöterna skall företräda domänverket, skogsbruket, jordbruket, friluftsförbundet och naturvårdsintressena samt länsjaktvårdsföreningen. Länsstyrelsen får vid behov till nämnden knyta särskild expert på viltbiologiska eller trafiktek-niska frågor.

Ansökan om tillstånd att fälla älg under reglerad älgjakt ges in till länsstyrelsen som, efter hörande av länsjaktvårdsföreningen, prövar ansökningarna.

†1 Riksdagen 1975. 1 saml. Nr 25

Förfogar sökanden icke över mark med en sammanlagd areal som efter ortens förhållanden bedöms vara tillräcklig för tillstånd att fälla älg under en treårsperiod, bör han få sådant tillstånd avseende en begränsad jakttid om sex dagar per år. Om förändring i älgstammen eller annan orsak gör det motiverat att öka avskjutningen, får tillstånd avseende treårsperioden ändras under perioden.

Vid prövning av ansökan om tillstånd att fälla älg under reglerad älgjakt skall länsstyrelsen beakta att område som är attraktivt från friluftssynpunkt i regel bör undantas från jakt under lördagar och söndagar.

Tillstånd att fälla älg under reglerad älgjakt inom älgjaktområde gäller inte jakt på annans mark med mindre särskild tillåtelse finns eller avtal som de jaktberättigade inom området kan ha träffat om gemensam älgjakt undertecknats av markens ägare eller annan som äger upplåta rätt till jakt på marken. Tillståndsbevis skall innehålla erinran härom.

Vid prövning av ansökan om tillstånd att fälla älg under särskild jakttid med tillstånd som avses i 13 § 1 mom. andra stycket eller 13 § 2 mom. jaktstadgan skall under försökstiden hänsyn tas till den förändring i älgstammen som kan följa av den reglerade jakten.

Bestämmelse som gäller särskilt för tid då jakt efter älg är förbjuden eller eljest då älg är fridlyst skall i fråga om mark, där reglerad älgjakt får bedrivas enligt länsstyrelsens beslut, ej tillämpas under tid som beslutet avser.

Statens naturvårdsverk får förordna om de undantag under försökstiden från bestämmelserna i jaktstadgan som behövs för ett ändamålsenligt genomförande av försöket med reglerad älgjakt.

Vad gäller försöksverksamheten i *N o r r b o t t e n s* *J ä n* skiljer sig de föreskrifter som Kungl. Maj:t meddelat därom endast på få punkter från de som gäller beträffande de två andra länen. Bl. a. gäller att länsälgnämnden skall bestå av sju ledamöter i stället för sex samt att tiden för dispensjakt under treårsperiod är fyra i stället för sex dagar per år.

2.2.2 *Organisationen av jakten*

I samband med försöksverksamheten i *K r o n o b e r g s* *J ä n* har älgjakten där organiserats på i huvudsak följande sätt.

Länsälgnämnden består av sex ledamöter. Till nämnden har knutits en expert på viltbiologiska frågor. Sekreterare är länsjaktvårdskonsulenten. I enlighet med de riktlinjer som gäller för länsälgnämndernas verksamhet skall nämnden följa älgstammens utveckling och skadegörelse inom länet samt verka för en i förhållande till skadegörelsen lämplig, biologiskt väl avvägd älgavskjutning och för en god jaktutövning. I nämndens arbetsuppgifter ingår vidare bl. a. att till länsstyrelsen lämna förslag angående avskjutningens storlek med ramar för det antal älgar,

fördelat på årskalvar och äldre djur, som bör fällas. Nämnden har dessutom övertagit den förutvarande älgskadenämndens arbetsuppgifter.

Älgtilldelningen går till så att länsälgnämnden först avger ramförslag till älgavskjutning för det kommande jaktåret till länsstyrelsen. Länsstyrelsen fastställer de totalramar avseende årskalvar och äldre djur inom vilka älgtilldelning till jaktområdena skall ske och överlämnar beslutet härom till länsjaktvårdsföreningen. Ansökan om älgtilldelning ställs till länsstyrelsen och ges in till denna senast den 31 mars. Ansökningsblanketten innehåller uppgifter bl. a. om jaktområdets benämning, storlek och gränser, i jaktområdet ingående fastigheter, samtliga jakträttsinnehavare samt antalet årskalvar och äldre djur som man önskar fälla inom jaktområdet. Efter ansökningstidens utgång överlämnar länsstyrelsen ansökningarna till länsjaktvårdsföreningen. Föreningens styrelse upprättar förslag till älgtilldelning på jaktområdena inom de av länsstyrelsen fastställda totalramarna. Till grund för förslaget ligger bl. a. ansökningarna om älgtilldelning, avskjutningsstatistik och rapporter om tillgången på älg. Förslaget tillställs länsstyrelsen och samtidigt underrättas de sökande för vilka förslaget innebär avvikelser från ansökningen. Vid beredningen av ärendet i länsstyrelsen hörs bl. a. länsjaktvårdsföreningens styrelse. Denna företräds då i regel av länsjaktvårdskonsulenten. Vidare ges nyss nämnda sökande tillfälle att avge påminnelser. Länsstyrelsen fattar beslut om älgtilldelningen på jaktområdena och tillställer samtliga sökande beslutet före viss dag, i regel senast två månader före jakttidens början. Beslutet tillkännages länsjaktvårdsföreningen.

Jaktområdenas storlek bör i enlighet med riktlinjerna för försöksverksamheten vara sådan att för länet lämpliga biologiska avskjutningsprinciper kan tillämpas. Varje jaktområde bör om möjligt vara sammanhängande. I Kronobergs län eftersträvas att organisera markerna i jaktområden som medger tilldelning av minst en vuxen älg eller två årskalvar per år. Jakttiden är 30 dagar. Även mindre jaktområden tilldelas emellertid regelmässigt älg oavsett arealen. Avskjutningen förläggs då till treårsperioder. Vidare kan jakttiden under treårsperioden avkortas till sex dagar per år. Den minsta tilldelning som kan förekomma är en vuxen älg eller en eller två årskalvar under en treårsperiod. Om förändring i älgstammen eller annan orsak gör det motiverat att öka avskjutningen, ändras älgtilldelningen och jakttiden under treårsperioden.

Jaktområdes organisation kan vara antingen jaktvårdsområde som bildats enligt lagen (1938: 274) om rätt till jakt eller frivilligt bildat s. k. älglicensområde. Älglicensområde bildas genom att de av området berörda jakträttsinnehavarna skriftligen överenskommer att jaga älg gemensamt under visst antal år. För älglicensområde bör antas stadgar och utses styrelse. Stadgarna kan ha en enkel utformning. Beslutanderätten i älglicensområde utövas av medlemmarna på jaktstämma. Varje år bör hållas minst en sådan stämma, då medlemmarna bl. a. bestämmer

hur stor älgtilldelning som skall sökas för nästa jaktår och hur bytet skall fördelas mellan dem. För varje jaktområde bör utses en eller flera jaktledare som organiserar älgjakten. Jaktledare kan av jaktvårdsområdets eller älglicensområdets styrelse eller av jaktstämman ges ytterligare befogenheter.

I V ä s t m a n l a n d s l ä n är den reglerade älgjakten organiserad på i huvudsak samma sätt som i Kronobergs län. Vissa avvikelser föreligger dock. Dessa är bl. a. följande.

Vid uppgörandet av förslag till älgtilldelning på jaktområdena inhämtar länsjaktvårdsföreningen uppgifter och önskemål från jaktområdena. Det sker på informella sammanträden som hålls kommunvis. Till dessa sammanträden kallas bl. a. företrädare för jaktsammanslutningarna inom kommunen.

Jaktområde bör helst vara så stort att det medger tilldelning av minst en älg per år. Tilldelningen kan därvid variera mellan ett vuxet djur eller en årskälv. Liksom i Kronobergs län tilldelas även mindre jaktområden regelmässigt älg oavsett arealen under treårsperioder. Jakttiden inom sådana områden är emellertid i Västmanlands län regelmässigt densamma som för övriga licensområden och förkortas alltså inte.

Jaktområdets organisation kan vara antingen jaktvårdsområde enligt lagen om rätt till jakt, jaktvårdsförening eller jaktlag för älgjakt. De båda sistnämnda sammanslutningarna bildas frivilligt. Såväl jaktvårdsområde som jaktvårdsförening omfattar all jakt. För jaktlag bör upprättas skriftligt avtal om gemensam jakt efter älg. Någon av medlemmarna bör utses att företräda jaktlaget. Vidare bör det finnas jaktledare som organiserar jakten. Medlemmarna bör samlas minst en gång om året för att besluta om jaktlagets angelägenheter.

I försöksområdet i N o r r b o t t e n s l ä n är systemet för den reglerade älgjakten i stort sett detsamma som för de två andra försökslänen.

3 Promemorian

3.1 Utvecklingen i försökslänen

3.1.1 Kronobergs län

Älgmarksarealen uppgår i Kronobergs län till omkring 816 000 ha. Statens och skogsbolagens marker omfattar ca 11 % av arealen. Resten är enskilda marker, fördelade på omkring 14 000 markägare. Före försöksverksamhetens början var inemot 50 % av den enskilda arealen organiserad i jaktvårdsområden, lokala jaktvårdsföreningar m. m. Licensjakt efter älg bedrevs på omkring 60 % av den totala älgmarksarealen.

Omkring 90 % av älgmarksarealen har under försöksverksamhe-

ten inordnats i älgjaktområden som medges årlig älglicens. På återstoden bedrivs s. k. dispensjakt efter älg under treårsperioder. I en del av dessa fall är jakttiden sex dagar, i andra fall 30 dagar.

När försöksverksamheten inleddes i Kronobergs län, fanns en relativt stor älgstam i länet. Av avskjutningsstatistiken att döma var stammen under tillväxt.

Stammen bestod till mycket stor del av årskalvar och ettåringar. I de högre åldersgrupperna fanns ett mycket begränsat antal älgar. Stammen bestod således till största delen av djur som var under tillväxt.

Jakten var till helt övervägande del inriktad på vuxna älgar. Under åren 1962—1966 fälldes i genomsnitt 894 älgar årligen. Av dessa var 766 vuxna och 128 årskalvar. Avskjutningen motsvarade ca 1,1 fällda älgar per 1 000 ha älgmark. Som helhet tagen var älgstammen således inte särskilt stor.

Länsälgnämndens mål har varit att öka älgstammens storlek till en lämplig nivå samt öka andelen vuxna djur. Beskattningen av stammen har därför medvetet hållits tillbaka totalt sett samtidigt som en stor del av jaktrycket lagts över på årskalvarna.

Under försöksperioden har avskjutningen stigit successivt. Hösten 1973 fälldes 2 446 älgar, dvs. nästan tre gånger fler än före samordningen av älgjakten. Avskjutningen fördelade sig på 50 % vuxna djur och 50 % kalvar. Av de vuxna djuren var 65 % tjurar och 35 % hondjur. Av årskalvarna var 56 % tjurkalvar och 44 % kvigkalvar. Jämfört med förhållandena före samordningen innebar avskjutningen år 1973 att kalvavskjutningen tiofaldigats och avskjutningen av vuxna tjurar fördubblats. Avskjutningen av kor hade däremot endast ökat med drygt ett hundratal djur. Avskjutningen per 1 000 ha älgmark motsvarade år 1973 tre älgar.

Ett ekonomiskt mått på ökningen i avskjutning erhålls genom att beräkna köttvärdet. Räknat efter ett oförändrat köttpris av 9 kr./kg har avkastningen av älgjakten i länet ökat från 1,2 milj. kr. (134 ton) per år före försöksverksamheten till 2,9 milj. kr. (326 ton) år 1973 dvs. mer än fördubblats.

3.1.2 Västmanlands län

Älgmarksarealen omfattar i Västmanlands län i runt tal 520 000 ha. Statens och skogsbolagens marker upptar ca 20 % av arealen. Resten är enskilda marker, fördelade på ca 5 000 markägare. Före försöksverksamhetens början var drygt 80 % av den enskilda arealen organiserad i jaktvårdsområden, lokala jaktvårdsföreningar, jaktlag etc. I de flesta av dessa jagade man älg på licens eller hade vissa regler för avskjutningen. Vid försöksverksamhetens början återstod att samordna älgjakten på ca 125 000 ha enskilda marker, där man dittills mest jagat under allmän jakttid. En del av dessa marker bestod av fastigheter invid eller mellan storskogsbrukets marker.

I samband med att den enskilda marken inom kvarvarande områden fördes samman till större eller mindre älgjaktområden tillsköt storskogsbruket i många fall kompletteringsmark genom utarrendering för att ge älgjaktområdena tillräcklig areal och lämplig arrondering. Nästan alla jaktområden i länet har numera sådan storlek att de kunnat medges årlig älglicens. Endast ett 70-tal jakträttsinnehavare har valt att inte inordna sina marker i älgjaktområde och i stället jaga på dispens.

Då försöksverksamheten startade i Västmanlands län, fanns en stor älgstam i länet. Av avskjutningsstatistiken att döma var stammen sedan flera år förhållandevis konstant. Liksom i Kronobergs län bestod stammen till mycket stor del av de båda yngsta åldersklasserna dvs. årskalvar och ettåringar. Endast ett mycket litet antal älgar fanns i de högre åldrarna. Stammen bestod således även här till övervägande del av djur som var under tillväxt. Jakten var nästan enbart inriktad på vuxna älgar.

Nämnda förhållanden i fråga om vinterstammens sammansättning innebär att det tillgängliga vinterbetet utnyttjades på ett orationellt sätt. Avskjutningen uppgick till omkring 1 100 vuxna djur, mest ettåringar, och 150 årskalvar årligen. Det motsvarade ca 2,4 älgar per 1 000 ha älgmark, vilket var mer än dubbelt så mycket per arealenhet som i Kronobergs län. Slaktvikterna var emellertid genomgående låga. Endast ett fåtal älgar, särskilt tjurar, hann överleva treårsåldern eller nå full utveckling.

Markanvändningen i Västmanlands län präglas av ett på ekonomiska grundvalar långt drivet utnyttjande för jordbruk och skogsbruk. Vinterstammen av älg kan därför inte hållas över en viss, begränsad nivå. Länsälgnämndens mål var att söka bibehålla stammen på dess dittillsvarande höga nivå, ca 2 800 djur, men ändra sammansättningen i produktivitetshöjande riktning. Nämnden inriktade sig därför på att öka avskjutningen av årskalvar och samtidigt höja andelen äldre, högproduktiva älgkor och fullt utvuxna tjurar i vinterstammen.

Under försöksperioden har avskjutningen stigit successivt. Hösten 1973 fälldes ca 1 900 älgar. Avskjutningen fördelade sig på 52 % vuxna djur och 48 % kalvar. Av de vuxna djuren var 62 % tjurar och 38 % hondjur. Av årskalvarna var 57 % tjurkalvar och 43 % kvigkalvar. Jämfört med perioden 1962—1966 var avskjutningen år 1973 drygt 70 % högre. Ökningen under försöksperioden gäller nästan enbart årskalvar. Sålunda var kalvavskjutningen hösten 1973 sex gånger större än före försöksperioden. Antalet fällda tjurar hade ökat något, medan koantalet minskat något under perioden. Tjurar i högre åldrar synes ha blivit något vanligare.

Avkastningen av älgjakten i länet har under försöksperioden ökat från 1,6 milj. kr. (183 ton) per år till 2,2 milj. kr. (246 ton) år 1973 räk-

nat efter oförändrat köttpris av 9 kr./kg. Ökningen uppgår således till ca 35 %.

3.1.3 Norrbottens län

Försöksområdet omfattar i runt tal 2 630 000 ha. På omkring 1 820 000 ha bedrevs före försöksverksamhetens början licensjakt efter älg. Resten av området dvs. 810 000 ha består nästan enbart av ägosplittrad, privatägd mark, där älgjakten utövas under allmän tid.

För att fastställa utgångsläget för försöken vad gällde älgstammens storlek och sammansättning i försöksområdet skedde älggräkning i form av provytteinventeringar under åren 1972—1973. Dessutom inventerades älgstammen med avseende på könsfördelningen efter jakterna åren 1972 och 1973.

Älgtillgången beräknades till sammanlagt ca 3 300 djur. Det motsvarade 1,3 djur per 1 000 ha i genomsnitt över hela försöksområdet men antalet varierade avsevärt mellan olika delar av detta. I de älgstätaste områdena — Hortlax, Norrfjärdens, Nederluleå, Töre och Överluleå socknar — var älgtätheten 3,7 älgar per 1 000 ha. Områden med en ovanligt svag älgstam, uppgående till ca 0,6 djur per 1 000 ha, var Junosuando, Pajala, Tärendö, Korpilombolo, Övertorneå, Överkalix och Hietaniemi socknar. Däremellan låg Piteå, Råneå, Nederkalix, Övertorneå, Karl-Gustavs, Älvsbyns och Edefors socknar med 1,2 djur per 1 000 ha.

Den allmänna uppfattningen bland jägare och markägare m. fl. var att det utan olägenheter skulle kunna finnas betydligt fler älgar inom försöksområdet. För att nå detta mål krävdes inskränkningar i avskjutningen. Flera vägar för att minska avskjutningen diskuterades, t. ex. totalförbud, koförbud, ytterligt kort jakttid, mycket restriktiv älgtilldelning m. m. På inrådan av länsälgnämnden valde länsstyrelsen mycket begränsad tilldelning, hög kalvkvot, koförbud och sju dagars jakttid. Syftet var att minska avskjutningen av framför allt älgkor för att på sikt få en bättre älgstam och bättre jaktmöjligheter.

Under åren 1968—1970 fälldes inom försöksområdet årligen i medeltal 506 tjurar, 417 kor och 120 kalvar. När försöksverksamheten började, minskade beskattningen påtagligt. Under de hittillsvarande tre försöksåren har fällts 447 tjurar, 20 kor och 125 kalvar per år dvs. ett något färre antal tjurar, ca 400 färre kor och ungefär lika många kalvar som före försöken.

Avkastningen såväl i kött som värde har minskat till nära hälften av vad den var före försöken.

Inventeringarna beträffande könsfördelningen visar på en förskjutning mot lägre andel tjurar och högre andel kor och kalvar. De tjurar som fälls i Norrbotten är betydligt äldre än i Kronobergs och Västmanlands län.

3.2 Arbetsgruppens synpunkter på utvecklingen

Arbetsgruppen framhåller att älgstammen och älgtätheten före försökens början var olika stor i försöksområdena. I Kronobergs län låg avskjutningen per 1 000 ha omedelbart under medeltalet för riket och älgtätheten var ganska representativ för förhållandena i södra och mellersta Sverige. I Västmanlands län fälldes fler älgar än i något annat län med undantag för Uppsala län och älgtillgången var ovanligt god. Norrbottenområdet hade genomsnittligt landets svagaste älgstam.

Sammansättningen av älgstammen var enligt arbetsgruppen klart olämplig i både Kronobergs och Västmanlands län. Närmare hälften av vinterstammen bestod av kalvar och bara en mindre del av djuren var fullvuxna. Detta berodde på en olämplig beskattning, som var nästan enbart inriktad på vuxna djur. I Norrbottenområdet var däremot en inte obetydlig del av de fällda tjurarna utvuxna.

Beträffande målet för älgstammens utveckling pekar arbetsgruppen på att detta har skiftat något mellan försökslänerna beroende på olikheterna i utgångsläget. En allmän strävan har varit att söka höja medelåldern och älgstammens produktivitet genom att minska beskattningen av vuxna älgar och i stället lägga en del av jakttrycket på årskalvarna. Därigenom har andelen kalvar i den övervintrande stammen minskat till förmån för vuxna, produktiva djur. I Kronobergs och Norrbottens län har dessutom beskattningen medvetet hållits tillbaka totalt sett för att öka älgstammens storlek. Koförbudet i Norrbottens län under tre jakt-säsonger är en långt gående åtgärd i detta syfte. I Kronobergs län har dock älgstammen utvecklats så att det blivit nödvändigt att hejda dess expansion i vissa trakter. För Västmanlands del har strävan varit att behålla den från början höga älgtätheten.

För att säkert bedöma älgstammens utveckling i försökslänerna krävs förnyade inventeringar av stammen. Vad gäller Kronobergs län tyder enligt arbetsgruppen den successivt stigande avskjutningen på att älgstammen ökat avsevärt. Troligen har den mer än fördubblats under försökstiden. I Västmanlands län har den totala avskjutningen ökat, men antalet fällda vuxna älgar är i stort sett detsamma som före försöken. Även här har vinterstammen troligen ökat något. I Norrbottenområdet har knappast någon större förändring inträffat. Effekten av koförbudet har inte hunnit göra sig gällande ännu.

Av avskjutningssstatistiken för Kronobergs och Västmanlands län framgår att antalet fällda tjurar ökat mycket snabbare än koantalet. De fällda tjurarnas medelålder ökade under de första åren men synes sedan ha stabiliserats. För hondjuren märks ingen förändring, vilket kan bero på att de äldre kalvförande korna sparas. Årsklasserna kalvar har sannolikt ökat varje år i såväl Kronobergs som Västmanlands län.

Könsfördelningen är f. n. ganska jämn. Vid brunsten torde det knappast finnas mer än i medeltal högst två kor per tjur.

Som karaktéristiskt för utvecklingen i försöklänen framhåller arbetsgruppen älgstammens avkastning. Mest påfallande är utvecklingen i Kronobergs län, där den ekonomiska avkastningen mer än fördubblats räknat efter oförändrat köttpris.

I fråga om försökens betydelse för skördeskador av älg finner arbetsgruppen det vara svårt att lämna säkra uppgifter. Eftersom älgstammen i Kronobergs och Västmanlands län numera är betydligt större än tidigare vid den tidpunkt på året, då merparten av skadorna på gröda orsakas, är det sannolikt att skadegörelsen ökat. Enligt statens naturvårdsverk är utvecklingen i detta avseende hittills inte oroväckande. Möjligheter till snabbt ingripande föreligger genom att öka avskjutningen inom områden, där skadegörelsen tenderar att bli större än vad som kan accepteras. Skadorna på värdefull skog har inte visat sig vara av större omfattning i försöklänen än i övriga län.

Vad gäller olägenheterna för trafiken pekar arbetsgruppen på att naturvårdsverket funnit det knappast vara sannolikt att en samordnad jakt skall medföra ökade risker för sammanstötningar med älg under större delen av året, eftersom vinterstammen kan anpassas efter rådande förhållanden. Vissa risker uppstår dock genom att det under tiden från kalvningen till jakten finns fler älgar i markerna. Det är ettåriga älgar som är mest inblandade i trafikkollisioner under sommaren, eftersom de stöts bort av modern under kalvningen. Avskjutningssystemet med hög kalvbeskattning medför emellertid att andelen ettåriga djur i sommarstammen minskar, vilket torde reducera olycksriskerna något.

3.3 Överväganden och förslag till samordnad älgjakt

3.3.1 Älgjaktens organisation

Målet för den framtida älgvården bör enligt arbetsgruppens mening vara att hålla älgstammen vid en lämplig kvalitativ och kvantitativ nivå, samtidigt som älgens skadegörelse på skog och växande gröda begränsas och riskerna för älgkollisioner i trafiken minskas.

Som de viktigaste medlen vid en god älgvård anger arbetsgruppen vård och förbättringar av älgens livsbetingelser, biologiskt riktiga avskjutningsnormer, ändamålsenliga jaktformer, enkel och smidig jaktadministration samt fortlöpande älgstatistik. Till grund för en god älgvård bör också ligga en allsidig forskning.

Ansvar för älgvården bör enligt arbetsgruppen även i fortsättningen i första hand åvila den som har rätt till jakt. Samtidigt framhåller arbetsgruppen att det allmänna måste ta på sig en del av detta ansvar för att samordna älgvården och förebygga älgskador av olika slag. Ar-

betsgruppens överväganden och förslag gäller den del av älgvården som ankommer på det allmänna.

Arbetsgruppen framhåller att älgstammens storlek, produktionsförmåga och allmänna utveckling i hög grad beror på de avskjutningsnormer som tillämpas och finner således beskattningen av älgstammen vara av stor betydelse i älgvården. I samband härmed pekar arbetsgruppen på att älgforskningen under senare år har intensifierats, varvid försöksverksamheten med reglerad älgjakt har varit av stor betydelse. Arbetsgruppen konstaterar att erfarenhetsunderlaget numera är i stort sett tillräckligt för att åstadkomma en älgavskjutning som leder till ett från biologisk och ekonomisk synpunkt tillfredsställande resultat.

Vidare anför arbetsgruppen att älgens livsbetingelser under de senaste decennierna har i stort förbättrats genom ändringar i markanvändningen. Bl. a. har de förändringar som det moderna skogsbruket medfört av skogsmarkens användning bidragit till en ökad tillgång på bete. Ur betessynpunkt synes stora områden kunna bära upp en betydligt större älgstam än den nuvarande. Begränsande faktorer utöver tillgången på föda är älgens skadegörelse på skog och växande gröda samt risken för älgkollisioner med trafiken. De två sistnämnda faktorerna kan i vissa utsatta områden motivera att älgstammen hålls under den nivå som eljest skulle vara möjlig med hänsyn till betestillgången.

Avskjutningsnormerna bör enligt arbetsgruppen vara sådana att älgstammen får en med hänsyn till det uppställda målet lämplig ålders- och könsfördelning. Avskjutningen bör liksom hittills skett i försökslänen bestämmas av länsstyrelserna och deras rådgivande organ länsälgnämnderna. I detta sammanhang understryker arbetsgruppen vikten av att det skapas ökade möjligheter för ett större inflytande för jakträttsinnehavarna.

Arbetsgruppen påpekar vidare att såväl de beslutande myndigheterna som jägarna har ett stort behov av information om ändamålsenliga avskjutningsnormer som är anpassade till rådande lokala förhållanden. Statens naturvårdsverk bör sammanställa resultaten av älgforskningen i detta avseende och utfärda erforderliga anvisningar till ledning för planeringen av avskjutningen. I den mån generella anvisningar inte förslår på grund av speciella lokala förhållanden bör samråd äga rum mellan regionala myndigheter och jägarnas organisationer.

En urvalsinriktad avskjutning framstår enligt arbetsgruppen som nödvändig för att älgstammen skall få en så lämplig ålders- och könsfördelning som möjligt. Arbetsgruppen framhåller att en sådan avskjutning förutsätter dels att jakten i mesta möjliga mån baseras på tillståndsgivning dvs. ett system med licenstilldelning, dels att man vid tillståndsgivningen utgår från förhållandena inom större områden där enhetliga avskjutningsnormer kan tillämpas. Genom licenstilldelning kan sålunda könsfördelningen och kalvavskjutningen regleras.

I fråga om nyssnämnda möjligheter att genom ett system med licens-tilldelning reglera könsfördelning och kalvavskjutning gör arbetsgruppen en jämförelse med systemet med allmän jakt. Enligt arbetsgruppen finns samma förutsättningar i teorin även vid det senare systemet. Arbetsgruppen pekar emellertid på att den allmänna jakten saknar den avgörande kontrollen av avskjutningen. Därför finner arbetsgruppen den vara olämplig som enda form för jakt efter älg men användbar som komplement till licensjakt. Allmän jakt kan enligt arbetsgruppens mening byggas in i ett system med licensjakt på så sätt att generella licenser beviljas för viss, begränsad avskjutning. Den allmänna jakten motsvaras då av den generella licensgivningen som kan vara inskränkt exempelvis till tjur eller kalv under en begränsad tid.

En nödvändig förutsättning för att älgjakten skall kunna helt grundas på licenstilldelning finner arbetsgruppen vara att jakten samordnas över fastighetsgränserna där så krävs för att medge tilldelning av älg. Fastigheterna bör därför organiseras i licensområden bestående av en eller flera fastigheter eller delar av fastigheter. Licensområde bör ha sådan storlek att för området lämpliga biologiska avskjutningsnormer kan tillämpas. Området bör om möjligt vara sammanhängande samt så stort att det kan tilldelas minst en vuxen älg per år.

Indelningen av fastigheter i licensområden bör enligt arbetsgruppen bygga på frivillighetens grund. Licensjakt är redan nu genomförd i stora delar av landet. I två tredjedelar av länen omfattar licensjakten mer än 50 % av jaktmarksarealen för älgjakt. I fem län uppgår denna andel till eller överstiger 75 %. Det kan förväntas att en reform som siktar mot en helt samordnad älgjakt kommer att stödjas av allt fler jägare. Redan av detta skäl finner arbetsgruppen att det saknas anledning att överväga en tvångsvis genomförd reform. Dessutom är det nödvändigt att ta hänsyn till särskilda förhållanden som talar emot tvångsanslutning av fastigheter till licensområde i vissa fall. Exempel härpå är geografiska hinder, oskäligen arrendekrav eller krav beträffande delning av byte, bristande grannsämja m. m. Å andra sidan skall ingen utan starka skäl kunna förhindras att ansluta sin fastighet till ett licensområde.

Arbetsgruppen framhåller att man av nyss anförda skäl får räkna med att det kommer att finnas ett antal fastigheter som inte ansluts till licensområde och som själva är för små för att utgöra licensområde. Även dessa mindre jaktområden bör inordnas i systemet med samordnad älgjakt under förutsättning att de utgörs av fastigheter som är taxerade som jordbruksfastighet. Arbetsgruppen förordar ett system enligt vilket de erhåller sådan generell älg-tilldelning som nämnts i det föregående. Tilldelningen bör allt efter älg-tillgången och övriga förhållanden som inverkar på bedömningen i regel kunna avse ett vuxet djur och en eller flera kalvar eller enbart kalv. Vidare bör jakttiden kunna begränsas jämfört med vad som nu gäller för allmän jakt.

Arbetsgruppen föreslår att licensområde skall registreras hos länsstyrelsen. Registreringsskyldighet skall även gälla beträffande mindre jaktområde som ej utgör licensområde men på vilket älgjakt får bedrivas efter generell älgtilldelning. På fastighet som ej registrerats på detta sätt bör älgjakt inte få bedrivas.

3.3.2 Älgjaktens administration i länet

Arbetsgruppen föreslår att älgjakten inom länet skall administreras av länsstyrelsen. Vidare förordar arbetsgruppen att till varje länsstyrelse knyts ett rådgivande organ, länsälgnämnd, för medverkan vid bedömningen av älgvårdsfrågor. Länsälgnämnd bör bestå av sju ledamöter som länsstyrelsen förordnar. Ledamöterna bör företräda skogsbruket, jordbruket, friluft- och naturvårdsintressena samt jägarnas organisationer. En av ledamöterna bör utses till ordförande. Länsjaktvårdskonsulenten bör fungera som nämndens sekreterare. För beslut bör krävas enkel majoritet. Till länsälgnämnd bör vid behov kunna knytas viltbiologisk och trafikteknisk expertis.

Även jägarorganisationerna bör enligt arbetsgruppens mening medverka vid administrationen av den samordnade älgjakten. Länsjaktvårdsföreningarna bör jämte sina allmänna uppgifter på jaktens och viltvårdens områden biträda länsstyrelsen vid administrationen i huvudsak på samma sätt som tillämpats vid försöksverksamheten. Föreningarnas medverkan fordras bl. a. vid organiserande av licensområdet och handläggning av älgtilldelning. De bör vara representerade i länsälgnämnderna. Övriga jägarorganisationer i länen får inflytande på administrationen av den samordnade älgjakten genom sin representation i länsälgnämnderna. Arbetsgruppen finner det naturligt att de även i övrigt medverkar vid administrationen. Uppgifter som kan bli aktuella för dessa organisationer är bl. a. information och rådgivning.

Av administrativa skäl föreslår arbetsgruppen att länet skall indelas i älgvårdsdistrikt, omfattande ett eller flera älglicensområden. Gränserna för älgvårdsdistrikt bör så nära som möjligt ansluta till kommundistrikten. De bör fastställas av länsstyrelsen.

I samband med förslaget om älgvårdsdistrikt anför arbetsgruppen att erfarenheterna av försöksverksamheten har visat att det föreligger ett klart behov att öka samt skapa fastare former för informationsutbytet mellan å ena sidan jägarna och å andra sidan de organ som beslutar om och administrerar den samordnade älgjakten. F. n. sker detta i försökslänen i form av informella möten till vilka representanter för licensområdena kallas. Arbetsgruppen finner det vara önskvärt att ett forum av denna karaktär skapas i det nya systemet. Detta kan enligt arbetsgruppen lämpligen ske genom att ett representantskap för älgjägarna bildas i varje älgvårdsdistrikt. I representantskapet bör ingå

en representant för varje jaktlag och i övrigt en representant för varje registrerat jaktområde som inte är anslutet till licensområde. Det bör ankomma på länsstyrelsen att kalla till sammanträde med representantskapet.

Huvuduppgifterna för representantskap för älgvårdsdistrikt anser arbetsgruppen böra vara att samordna jägarnas insatser i fråga om älgjakten och främja älgvården i övrigt inom distriktet samt att vara remissorgan för länsstyrelsen och länsälgnämnden i länet. Även länsjaktvårdsföreningen och övriga jägarorganisationer för länet bör få inhämta yttranden av representantskapsmötet. Till ärenden som bör kunna remitteras till representantskapet för yttrande hör bl. a. indelningen av fastigheterna i licensområden, anslutning till licensområde, beskattningen av älgstammen i köns- och åldershänseende samt totalt, älgtilldelning till licensområden inom distriktet, frågor om information och tillsyn m. m. Vidare föreslår arbetsgruppen att länsstyrelsen skall få ta i anspråk medel ur länets älgskadefond för att bestrida kostnaderna för representantskap, förslagsvis högst 500 kr. per år och älgvårdsdistrikt.

3.3.3 System för älgtilldelningen

Arbetsgruppen lämnar vissa rekommendationer beträffande införskaftet av statistiskt underlag för länsstyrelsens och länsälgnämndens bedömningar. Bl. a. förordar arbetsgruppen att länsjaktvårdsföreningen skall svara för att erforderliga uppgifter om älgstammen samt om älgskador på skog m. m. och i trafiken samlas in och sammanställs på lämpligt sätt. Detta bör ske fortlöpande så att länsälgnämnden och länsstyrelsen varje år kan grunda sina bedömningar på aktuell statistik.

I sammanhanget påpekar arbetsgruppen att felbedömningar vad gäller utfallet av den generella älgtilldelningen kan inträffa. I så fall kan dessa enligt arbetsgruppen vid behov korrigeras senare t. ex. genom att jakttiden förlängs eller begränsas samt genom lättnader eller restriktioner i älgtilldelningen.

Arbetsgruppen föreslår att älgtilldelningen skall organiseras på i huvudsak följande sätt.

Som en första åtgärd inhämtar länsstyrelsen yttranden av älgvårdsdistriktens representantskap beträffande bedömningen av älgtilllgången och avskjutningen inom resp. distrikt för nästa jaktår. Representantskapen bör vara oförhindrade att lämna förslag till fördelning av avskjutningen på licensområden samt generellt på mindre jaktområden. Yttrandena överlämnas till länsälgnämnden, som lämnar länsstyrelsen förslag till avskjutning. Förslaget grundas bl. a. på yttrandena från representantskapen och älgstatistiken. Det bör ha formen av ramar för avskjutning av dels årskalvar, dels äldre djur. Ramen för äldre djur bör vid behov delas upp på tjur och ko. Ramförslaget bör avse såväl länet i dess helhet som varje älgvårdsdistrikt. Därefter granskar länsstyrelsen

länsälgnämndens ramförslag och beslutar om lämplig älgavskjutning samt dess fördelning på älgvårdsdistrikt. I beslutet uppdras åt länsjaktvårdsföreningen att till länsstyrelsen avge förslag till älgtilldelning på licensområdena och till generell älgtilldelning.

Jakträttsinnehavare — jaktvårdsområdesförening, annan jaktvårdsförening, jaktlag och ensamma jakträttsinnehavare — som behöver individuell licens för att få jaga älg ingår i ansökan härom till länsstyrelsen. Ansökan bör göras på blankett som fastställs av länsstyrelsen i enlighet med anvisningar av naturvårdsverket. I ansökan bör dels anges hur många älgar man önskar fälla, dels lämnas vissa andra uppgifter som inte finns i länsstyrelsens register.

Inkomna licensansökningar överlämnas av länsstyrelsen till länsjaktvårdsföreningen. Inom de av länsstyrelsen angivna totalramarna för länet och älgvårdsdistrikten upprättar föreningen förslag till älgtilldelning på licensområdena och till generell älgtilldelning på övriga registrerade jaktområden. Föreningen överlämnar förslaget till älgtilldelning jämte licensansökningarna till länsstyrelsen, som därefter beslutar om älgtilldelningen. Beslutet tillställs samtliga licenssökande samt länsälgnämnden och länsjaktvårdsföreningen. I beslutet lämnas besvärshänvisning. Inkomna besvär över länsstyrelsens beslut inges av länsstyrelsen med eget yttrande till Kungl. Maj:t.

3.3.4 Jakttiden

Tidpunkten för älgjaktens början bör enligt arbetsgruppens mening fastställas av Kungl. Maj:t. Jakttidens längd i resp. län finner arbetsgruppen med hänsyn till behovet av samordning böra fastställas av statens naturvårdsverk efter hörande av länsstyrelserna. Arbetsgruppen anser det vara självklart att såväl friluftslivets som de areella näringarnas berättigade intressen skall beaktas därvid.

3.3.5 Författningsåtgärder

Arbetsgruppen påpekar att vissa författningsåtgärder krävs för att genomföra förslaget om samordnad älgjakt. Den författningsmässiga regleringen av den nya formen för älgjakt bör enligt arbetsgruppen i allt väsentligt tillskapas genom en omarbetning av bestämmelserna om licensjakt efter älg i 13 § jaktstadgan.

4 Remissyttrandena

4.1 Allmänna synpunkter

Det helt övervägande antalet remissinstanser instämmer i arbetsgruppens uppfattning att älgjakten i fortsättningen bör samordnas i syfte att hålla älgstammen vid en lämplig kvalitativ och kvantitativ nivå samti-

diget som älgens skadegörelse på skog och växande gröda begränsas och riskerna för älgkollisioner i trafiken minskas. Flertalet tillstyrkande remissinstanser förordar i princip den form av samordnad älgjakt som tillämpas i Kronobergs, Västmanlands och Norrbottens län och som innebär att avskjutningen helt styrs genom individuella licenser. Vissa av dessa remissinstanser kan dock tänka sig en modifierad form av generell licensgivning omfattande enbart kalv. Några remissinstanser är inte beredda att ta ställning till förslaget om samordnad älgjakt utan önskar avvakta ytterligare erfarenheter från en fortsatt försöksverksamhet. En länsstyrelse och några lokala jägarorganisationer har uttalat sig för ett bibehållande av nuvarande system med allmän jakt och licensjakt jämsides.

Bland de tillstyrkande remissinstanserna anför *Statens naturvårdsverk* att underlaget för ett principbeslut om älgstammens fortsatta vård får anses vara fullt tillräckligt. Med hänsyn till att älgstammens vård bör sättas i förgrunden finner naturvårdsverket det vara mycket angeläget att allmän jakt i nuvarande form inte tillåts förekomma i fortsättningen och att grunden för all avskjutning blir licenssystemet med dess möjligheter att i förväg bestämma önskad beskattning av stammen, såväl regionalt som lokalt. I sammanhanget pekar verket på att under jaktåret 1973/74 förekom licensjakt på 67 % av landets totala älgproduktiva areal. Av avskjutningen svarade licensjakten för 63,5 % och jakten under allmän tid för 36,5 %.

Domänverket anför att verket är helt inställt på samordnad jakt. Sålunda har under senare år på marker under verkets jaktförvaltning ca 98 % av älgarna fällts under särskild jakttid och samordnad jakt. *Skogsstyrelsen* finner arbetsgruppens förslag följdriktigt med hänsyn till att älgstammen under de senaste decennierna vuxit kraftigt. *Skogshögskolan* anser det angeläget att det snarast skapas ett instrument genom vilket älgstammen överallt inom riket kan hållas under kontrollerad förvaltning och finner fördelarna med samordnad älgjakt väl dokumenterade genom försöksverksamheten. Högskolan tillstyrker bestämt att en samordnad älgjakt genomförs för hela landet. *Lantbruksstyrelsen* ansluter sig till den i promemorian angivna målsättningen för älgvården och anför att den bör nås lättare genom att en samordnad älgjakt på licens genomförs i hela landet i stället för nu tillämpad jaktform.

Statens trafiksäkerhetsverk har inget att invända principiellt mot den uppläggning av älgjakten som föreslås i promemorian men framhåller mycket starkt vikten av att älgstammens storlek hålls vid en sådan nivå att riskerna för älgkollisioner i trafiken inte ökar. Enligt en utredning av vägförvaltningen i Kronobergs län har antalet älgkollisioner i trafiken i länet ökat från 60 år 1967 till 193 år 1973. I Skaraborgs län, där reglerad älgjakt inte tillämpas, ökade älgolyckorna under samma period från 13 till 73. Trafiksäkerhetsverket ser mycket allvarligt på ökningen av

älgolyckorna i Kronobergs län under försöksverksamheten med reglerad älgjakt. En motsvarande utveckling i hela landet vid en övergång till samordnad älgjakt skulle innebära en påtaglig försämring av trafik säkerheten. Verket understryker därför starkt nödvändigheten av att de möjligheter till kontroll av älgstammens storlek som systemet med samordnad älgjakt medger utnyttjas för att minska eller i vart fall förhindra en ökning av antalet älgkollisioner.

Riksrevisionsverket har ur de synpunkter verket har att företräda inte något att erinra mot förslaget om en övergång till samordnad älgjakt. Verket förutsätter att ett genomförande av förslaget inte kräver ökade resurser för länsstyrelsernas vidkommande. Liknande synpunkter framförs av *statskontoret*, som erinrar om att ett förslag som bl. a. behandlar organisatoriska frågor avseende jaktvårdsområden är att vänta inom kort från jaktmarksutredningen.

Svenska jägareförbundet och *Skogsindustriernas Samarbetsutskott* hälsar förslaget om samordnad älgjakt med stor tillfredsställelse. Förbundet framhåller särskilt att försöken med samordnad älgjakt såsom de hittills bedrivits inneburit bl. a. bättre samarbete inom och mellan jaktlag, mera viltvårdsarbete och jaktskytteträning, minskad stress, hets och konkurrens under jakten samt ökade möjligheter för flera personer att jaga älg. *Lantbrukarnas riksförbund* anför att förbundet är medvetet om att många jägare, i synnerhet äldre älgjägare, liksom innehavare av mindre arealer är förespråkare för en allmän jakttid på älg. Systemet synes emellertid enligt förbundet ha så stora brister att övervägande skäl talar för att en samordnad älgjakt införs i hela landet. Likaså anser *Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund* att den föreslagna utformningen av älgvården innebär en förbättring jämfört med nuvarande regler om allmän jakt. *Svenska skogsarbetareförbundet* instämmer i arbetsgruppens synpunkter angående en kontinuerlig anpassning för avskjutningen av älg och då erfarenheterna från försökslänerna i stort sett också är positiva finner inte förbundet anledning att i princip motsätta sig arbetsgruppens förslag. *Sveriges Riksidrottsförbund*, som hört Svenska orienteringsförbundet, vill inte motsätta sig införandet av samordnad älgjakt med hänsyn till resultaten av försöksverksamheten.

Principen om samordnad älgjakt tillstyrks vidare nästan genomgående av de statliga länsorganen dvs. länsstyrelserna, älg nämnderna och älgskadenämnderna, skogsvårdsstyrelserna och lantbruksnämnderna.

För ett uppskjutande av ställningstagandet till frågan om samordnad älgjakt uttalar sig *statens vägverk* med hänsyn till utvecklingen vad gäller trafikolyckor. Verket uppger att antalet älgolyckor under perioden 1969—1973 i hela landet ökat från 884 till 1 438 dvs. med 63 %. Svårighetsgraden, mätt som andelen personskadeolyckor inkl. dödsfall av samtliga olyckor, utgjorde sistnämnda år för älgolyckor 12 % mot 35 % för den totala mängden trafikolyckor. Stora regionala

skillnader råder beträffande andelen älgolyckor av det totala antalet trafikolyckor. Den största andelen år 1973 hade Kronobergs län med 19,5 %, Gävleborgs län med 13,7 % och Västmanlands län med 12,7 %. Under perioden 1969—1973 ökade antalet älgolyckor med 98 % i Kronobergs län och 48 % i Västmanlands län. Övriga trafikolyckor ökade under samma period med 7 resp. 1 % i samma län. Verket finner en intensifierad avskjutning vara nödvändig från trafiksäkerhetssynpunkt och framhåller att stor uppmärksamhet måste ägnas åt att i varje län bestämma en avskjutningssiffra som leder till att älgstammen kommer att ligga på en lämplig nivå. Dessutom måste garantier fås för att den åsyftade avskjutningen kommer till stånd. Verket anser sig kunna acceptera de i promemorian framförda tankegångarna beträffande möjligheterna att med reglerad avskjutning styra älgstammens storlek. Samtidigt anför verket att härför erfordras styrinstrument som är effektivare än de som varit tillgängliga i samband med försöksverksamheten. Enligt verkets mening bör därför införandet av samordnad älgjakt över hela landet anstå till dess sådana styrinstrument utformats.

Ytterligare ett par remissinstanser uttalar sig för en förlängning av försöksverksamheten. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* ifrågasätter med hänsyn till den starkt negativa hållning till en fullständigt reglerad älgjakt som intas av en inte obetydlig minoritet bland landets jägare om tiden ännu är mogen för att slopa den allmänna jakttiden. Länsstyrelsen finner övervägande skäl tala för att man tills vidare avvaktar ett säkrare bedömningsunderlag från en fortsatt försöksverksamhet, eventuellt utökad att omfatta ytterligare något representativt område. *Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare* anser att huvuddelen av kritiken mot nuvarande jaktsätt är grundlös och att en jämförelse mellan försökslänerna och övriga län visar att någon reell skillnad ej föreligger i fråga om uppnådda resultat. Enligt förbundet bör försöksverksamheten förlängas minst tre år. För Norrbottens län bör därvid tillämpas allmän jakt under två dagar och licensjakt under sex dagar samtidigt som kalv fredas. Dessutom bör statistiskt material från minst två andra län med nuvarande jaktform, lämpligen Östergötlands och Västernorrlands län, följas upp i detalj för att få en jämförande resultatredovisning. Liknande synpunkter anförs även av de till förbundet anslutna distrikten. Kalmar och Västernorrlands läns distrikt uttalar sig för att nuvarande system med allmän jakt och licensjakt behålls. Övriga distrikt förordar fortsatt försöksverksamhet i minst tre år.

För ett bibehållande av den allmänna jakten efter i huvudsak de regler som f. n. gäller uttalar sig *länsstyrelsen i Jämtlands län*.

4.2 Älgjaktens organisation

Remissinstanserna ansluter sig allmänt i princip till vad arbetsgruppen anfört i fråga om mål, medel och ansvar för älgvården samt allmänna riktlinjer för beskattningen av älgstammen.

Företrädare för jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens intressen samt trafiksäkerhetsintresset betonar dock behovet att anpassa älgstammens storlek med hänsyn till nämnda intressen vad gäller undvikande av skador på skog och gröda samt i trafiken. Med anledning av vissa farhågor i fråga om användbarheten av systemet med samordnad älgjakt också när det gäller att minska en älgstam framhåller *statens naturvårdsverk* att försöksverksamheten bl. a. i Kronobergs län under senare år visat att den faktiska avskjutningen i förväg kan beräknas häpnadsväckande exakt. Variationerna mellan den beräknade avskjutningen och den faktiska har varit mycket små i länet. Sådana möjligheter föreligger enligt naturvårdsverket definitivt inte vid tillämpning av ett system där allmän jakt ingår. Samordnad älgjakt kan således användas för att bromsa älgstammens tillväxt och även för att minska älg tillgången om så bedöms erforderligt. Vidare är det möjligt att på ett bättre sätt än tidigare fördela avskjutningen rent lokalt till områden där man av en eller annan anledning önskar en hårdare avskjutning än normalt.

Arbetsgruppens synpunkter beträffande organiserande av fastigheter i licensområden biträds eller lämnas i huvudsak utan erinran av det stora flertalet remissinstanser. Meningarna är emellertid i viss mån delade vad gäller tolkningen av begreppet frivillighet i samband med bildande av licensområden. Vissa remissinstanser anser att inget licensområde bör kunna tvingas att ta emot en fastighet mot sin vilja. Hit hör bl. a. *skogshögskolan, länsstyrelsen i Kronobergs län* och *Svenska jägareförbundet*. Några remissinstanser delar i princip arbetsgruppens uppfattning att ingen bör utan starka skäl kunna förhindras att ansluta sin fastighet till licensområde. *Skogsvårdsstyrelsen i Örebro län* anser att förslaget kan ha betydelse för anslutning av små fastigheter till redan bildade licensområden. Dessa fastigheter kan enligt skogsvårdsstyrelsen annars utan egentliga skäl hållas utanför licensområden med ett orationellt bedrivande av jakten, missämja markägare emellan och en onödigt försvårad administration som följd. Som grund för vägran att ansluta fastighet till licensområde kan *lantbruksnämnden i Örebro län* och *Västerbottens läns jaktvårdsförening* acceptera att fastigheten saknar betydelse för jaktvården i licensområdet. *Södermanlands läns jaktvårdsförening* föreslår att fråga om vägrad anslutning av fastighet till licensområde skall få hänskjutas till länsjaktvårdsföreningen för medling. Om denna ej lyckas, bör länsstyrelsen avgöra ärendet. Likaså förordar *älgskadenämnden i Värmlands län* och *jaktvårdsförbundet i länet* att läns-

styrelsen efter försök till medling genom länsjaktvårdsorganisationen skall ha möjlighet att föreskriva ett samgående för försöksperioder. Även *älgskadenämnden i Jönköpings län* förordar medling genom länsjaktvårdsföreningen.

Förslaget att licensområde och annat område där älgjakt får bedrivas skall registreras centralt har ej mött någon principiell erinran från remissinstansernas sida. Den allmänna uppfattningen är att registreringen skall ske hos länsstyrelsen. *Älgskadenämnden och länsjaktvårdsförbundet i Värmlands län* anser dock att registreringen bör handhas av länsjaktvårdsorganisationen.

Remissinstanserna biträder vidare genomgående arbetsgruppens förslag att även mindre jaktområden än licensområden i princip skall inordnas i systemet med samordnad älgjakt och att också sådana områden skall vara registrerade hos länsstyrelsen för att älgjakt skall få bedrivas på dem.

Viss kritik har dock riktats mot det av arbetsgruppen förordade kvalifikationskravet för sådana områden att de skall vara taxerade som jordbruksfastighet. *Statens naturvårdsverk* pekar på att det finns vissa fastigheter som köpts in för exploateringsändamål, exempelvis vissa mossmarker, som inte är taxerade som jordbruksfastighet men dock har den karaktären att de kan komma i fråga för älgjakt. Kravet på taxering som jordbruksfastighet kan därför kvarstå endast om vissa undantagsmöjligheter tillskapas. Alternativt kan enligt naturvårdsverket föreskrivas att älgjakt på annan fastighet än jordbruksfastighet får ske endast om fastigheten ingår i licensområde. Av samma orsaker önskar *Svenska jägareförbundet* få en bättre definition på fastighet där jakt efter älg skall få bedrivas. *Länsstyrelsen i Kalmar län* förordar att en minimiareal bestäms under vilken älgjaktlicens ej bör kunna komma i fråga. Enligt länsstyrelsen kan det ur olika synpunkter inte anses vara lämpligt eller befogat att älgjakt bedrivs på markområden av alltför obetydlig omfattning. Härför talar markernas produktionsförmåga av vilt, men framför allt motiverar säkerhetsfrågorna under jakt införandet av sådan bestämmelse.

Förslaget att älgjaktområden som är för små för att utgöra licensområden skall kunna få generell älgutdelning omfattande såväl kalv som vuxet djur under en kort jakttid har tilldragit sig stort intresse vid remissbehandlingen.

Några remissinstanser ansluter sig till arbetsgruppens uppfattning att generell älgutdelning även bör kunna avse vuxet djur. Enligt *Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare* bör den generella jakten i praktisk tillämpning tillförsäkra att på varje fastighet får fällas minst ett vuxet djur per år. *Länsstyrelsen i Värmlands län* anser att ifrågakvarande möjlighet bör stå öppen för fastigheter som inte kan inordnas i licensområde. Den eventuella överavverkning som kan bli följden av systemet med gene-

rella licenser bör enligt länsstyrelsen i första hand drabba kalvbeståndet. Enligt *ülgskadennämnden i Örebro län* bör generell älgtilldelning endast i undantagsfall avse vuxet djur.

Vissa remissinstanser uttalar betänkligheter mot förslaget bl. a. därför att de finner det oklart. Sålunda förordar *skogsstyrelsen* att förslaget överarbetas så att klarare regler erhålls. Det är därvid viktigt att villkoren utformas så att dessa fastigheter inte får en förmånligare ställning än licensområdena. Målsättningen bör enligt *skogsstyrelsen* vidare vara att på sikt inordna samtliga fastigheter i licensområdena. *Skogshögskolan* anser att generell tilldelning som även omfattar vuxna djur medför avsevärda risker för att många jakträttsinnehavare på mindre marker kan föredra en chansning på att få fälla ett vuxet djur framför att ingå i samarbete i ett större område. Detta kan enligt *högskolan* komma att utgöra en starkt försvärande faktor när det gäller den planering och samordning som är nödvändig vid älgjakten. *Högskolan* anför vidare att tillstånd att skjuta vuxet djur i enlighet med uppställda mål bör vara så utformat att risken att ko skjuts från kalv ej finns dvs. i regel avse tilldelning av tjur. Stor uppmärksamhet bör fästas på de olägenheter som en generell älgtilldelning innebär för älgstammens köns- och ålderssammansättning. Klarare regler i fråga om den generella älgtilldelningen efterlyses även av *länsstyrelsen i Östergötlands län*, som anser att riktlinjer och anvisningar för denna tilldelning bör utfärdas centralt.

En del remissinstanser avstyrker förslaget om generell älgtilldelning vad gäller vuxet djur men kan acceptera det i fråga om kalv. *Statens naturvårdsverk* anför att förslaget synes innebära en allvarlig belastning för samordningen, framför allt i uppbyggnadsskedet. Verket pekar på att generell tilldelning av såväl vuxet djur som kalv kan försvåra överenskommelser mellan fastighetsägare om samarbete i älgjaktfrågor. Den kan vidare leda till att redan existerande licensområden bryts sönder. Ett normalt licensområde bör enligt verkets uppfattning utgöras av sådant registrerat område där avsjutningen kan omfatta ned till en vuxen älg per år. Inom återstående, registrerade älgjaktområden bör vissa regionala variationer kunna förekomma för älgtilldelningen, dock inom ramen för de erfarenheter av biologisk karaktär som gjorts i försökslänen. Enligt verket bör dessa variationer i huvudsak kunna tillgodoses inom ramen för de dispensregler som tillämpats under senare år i försökslänen. Det bör ankomma på länsstyrelserna att fastställa regler härom. Därvid bör även alternativet med fri kalvavskjutning kunna komma i fråga på områden som inte kan tilldelas en vuxen älg per år.

Naturvårdsverkets uppfattning att fri kalvavskjutning bör kunna komma i fråga på mindre jaktområden än licensområden delas bl. a. av *domänverket*, som inte har något emot systemet med generell licensgivning i annan mån än att avskjutningen då bör begränsas till en eller flera kalvar beroende på areal, älgtillgång och övriga förhållanden som

inverkar på bedömningen. Tilldelning av vuxna djur skulle enligt domänverket locka små markägare till denna jaktform i alltför hög grad. Verket har dock viss förståelse för att det av praktiska skäl undantagsvis medges avskjutning av äldre djur än årskalv på ifrågavarande smärre marker. *Svenska jägareförbundet* finner det vara inkonsekvent samt orättvist gentemot dem som organiserat sig att lämna generell tilldelning avseende vuxna djur till berörda jaktområden. Konsekvensen av generell tilldelning bör enligt förbundet också bli att dessa mindre områden får samma tilldelning oavsett storlek. Olägenheterna med förslaget skulle kunna minskas bl. a. genom att endast lämna tillstånd att fälla kalv. För generell licensgivning avseende en eller flera kalvar uttalar sig vidare bl. a. *länsstyrelserna i Älvsborgs och Västerbottens län, jaktvårdsföreningarna och jaktvårdsförbunden i Blekinge, Älvsborgs, Värmlands, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län, skogsvårdsstyrelserna i Örebro och Norrbottens län samt lantbruksnämnden i Örebro län.*

Övriga remissinstanser förordar i stort sett ungefär samma system för älg tilldelningen på mindre jaktområden som f. n. tillämpas i försökslänen. Bland dessa remissinstanser finns bl. a. *länsstyrelserna i Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands och Norrbottens län, länsjaktvårdsföreningarna i Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands och Västernorrlands län, skogsvårdsstyrelserna i Jönköpings och Västmanlands län samt Skogsindustriernas Samarbetsutskott.*

4.3 Älgjaktens administration

Arbetsgruppens förslag att älgjakten inom länet skall administreras av *länsstyrelsen* har inte mött någon erinran från remissinstansernas sida.

Behovet av en *länsälg nämnd* som rådgivande organ till länsstyrelsen vitsordas genomgående av remissinstanserna.

I fråga om sammansättningen av länsälgnämnden framförs synpunkter särskilt beträffande representationen för jägarnas intressen. *Statens naturvårdsverk* anför att formuleringen "företräda jägarnas organisationer" sätter jägarna i en särställning i förhållande till övriga intressen, vilket verket inte finner motiverat. Naturvårdsverket förordar därför att den byts ut mot "företräda jakt- och viltvårdsintresset". *Svenska jägareförbundet* pekar dessutom på att det i många län kan uppstå svårigheter att uppfylla kravet på representation för två eller flera organisationer. Förbundet föreslår därför att i länsälgnämnden skall ingå bl. a. företrädare för "jägarna". Om representation för jägarorganisationer ändå föreskrivs utgår förbundet från att den bör vara proportionell till det antal jägare som varje organisation företräder. Enbart det förhållandet

att en sammanslutning bildas och förklarar sig ha ett län som verksamhetsområde bör inte utan vidare kvalificera organisationen för att få en ledamot i länsälgnämnden. Å andra sidan finner *Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare* att majoriteten av ledamöterna i länsälgnämnden bör utgöras av företrädare för jägarorganisationerna, nämligen två för förbundets distrikt och två för länsjaktvårdsföreningar. Övriga tre ledamöter bör företräda jordbruket, skogsbruket resp. övriga fritidsintressen. I övrigt är det endast *älgskadenämnden i Södermanlands län* som uttalar sig för mer än två representanter för jägarintresset.

I fråga om representation för skogsbruket i länsälgnämnden anser *domänverket* att skogsbruket bör tilldelas två platser med hänsyn till att det utgör basen i älgproduktionen. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* ifrågasätter om det inte bör finnas en företrädare för skogsvårdsstyrelsen och en för det enskilda skogsbruket.

Med hänsyn till trafiksäkerhetsintresset föreslår bl. a. *statens trafiksäkerhetsverk*, *länsstyrelserna i Jönköpings, Kronobergs och Blekinge län* samt *Lantbrukarnas riksförbund* att trafikteknisk expertis normalt skall ingå i länsälgnämnd, lämpligen som ledamot.

Jaktarrendatorerna anser *länsstyrelsen i Kalmar län* vara en så betydande grupp av jägare att den bör vara företrädd i nämnden. Vidare förordar *Svenska skogsarbetareförbundet* att skogsarbetarna får en representant i varje nämnd. Motivet för detta är att skogsarbetarna dagligen är sysselsatta inom jaktområdena och därför har den bästa kännedomen om förekomsten av älg, älgskador på växande skog och olovlig jakt. Ett mycket stort antal av dem är jägare och har därmed intresse av älgvården.

Länsälgnämndens funktioner och arbetsuppgifter berörs i några remissyttranden. *Riksrevisionsverket* ifrågasätter om inte nämnden bör få ett vidgat verksamhetsområde genom att ha till uppgift att biträda länsstyrelsen vid dess befattning med jakt- och viltvårdsfrågor över huvud taget. *Älgskadenämnden i Kronobergs län* föreslår att ur nämnden skall utses högst tre ledamöter att utgöra länets älgskadenämnd för att få till stånd snabbare kontakter och ett smidigare och bättre arbetssätt t. ex. vid akutfall. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser att nämnden bör kunna ta ställning också till andra skador än genom älg, t. ex. bäverskador på skog och vägar. I så fall kan benämningen ändras exempelvis till viltvårdsnämnd.

I fråga om länsjaktvårdskonsulentens uppgifter anser *statens naturvårdsverk* det vara tveksamt om denne med tanke på arbetsbelastning o. d. bör fungera som nämndens sekreterare. Verket finner det självklart att konsulenten skall delta i nämndens arbete men som sekreterare i denna bör dock alternativt kunna tänkas föredraganden i jaktfrågor vid länsstyrelsen, vilken bör närvara vid nämndens sammanträden. Enligt *Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare* bör länsjaktvårdskonsu-

lenten inte ingå i nämnden utan fungera som länsstyrelsens och nämndens rådgivare.

Vad arbetsgruppen anfört beträffande jägarorganisationernas medverkan vid administrationen av älgjakten har i allmänhet biträts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. *Statens naturvårdsverk* understryker att informations- och rådgivningsverksamhet måste ske inom ramen för verksamheten med samordnad älgjakt. Liknande synpunkter framförs av *Svenska jägareförbundet*. *Västerbottens läns jaktvårdsförening* anser att länsjaktvårdsföreningen bl. a. bör få i uppdrag att organisera eventuella älgvårdsdistrikt.

Förslaget om indelning av länet i älgvårdsdistrikt vilkas gränser så nära som möjligt ansluter till kommungränserna har föranlett delade meningar bland remissinstanserna.

Statens naturvårdsverk anser att gränserna för distrikten antingen bör helt ansluta till kommungränserna eller omfatta särskilda älgförekomstområden, avgränsade på biologisk grund. Av praktiska skäl finner naturvårdsverket det vara lämpligast att låta gränserna sammanfalla med kommungränserna såsom skett i försökslänen. För anslutning av älgvårdsdistriktens gränser till kommungränserna uttalar sig vidare bl. a. *länsstyrelsen i Älvsborgs län*. *Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare* anser att distrikten av praktiska och geografiska skäl bör utgöras av de före kommunsammanslagningen befintliga kommunerna eller delar av dem, där lokalkännedom måste tillmätas stor betydelse. I vissa delar av län bör dock en del sådana mindre kommuner kunna sammanslås till ett älgvårdsdistrikt. Liknande synpunkter beträffande behovet av mindre distrikt än kommunerna anförs bl. a. av *länsstyrelserna i Jönköpings och Blekinge län* samt *länsjaktvårdsföreningen i Västernorrlands län*. *Domänverket* anför att älgvårdsdistriktens gränser ej alltid behöver sammanfalla med kommungränserna, även om detta är en administrativ fördel. Undantag bör kunna medges.

Vissa remissinstanser anser att distriktsindelningen bör ansluta till den som redan finns i många län genom länsjaktvårdsföreningarnas organisation. Enligt *Svenska jägareförbundets* uppfattning bör, om älgvårdsdistrikt skall tillskapas, detta i första hand motiveras av behovet att samordna älgvården inom större områden, vilka med hänsyn till biotop, älg-tillgång m. m. är likvärdiga. Kommunerna kan ibland utgöra lämpliga avgränsningar för sådana distrikt. I många fall kan det vara riktigare att sammanföra marker från två eller flera kommuner till samma eller att dela upp en kommun i flera distrikt. I praktiken är det enligt förbundet nu så att de flesta länsjaktvårdsföreningar med hänsyn till olika viltvårdsaspekter delat in resp. län i olika distrikt — kretsar eller jaktvårdsdistrikt — och att bl. a. förslagen rörande älgutdelning vid licensjakt grundas på förhållandena inom dessa distrikt. Eftersom länsjaktvårdsföreningarna besitter en mångårig och bred erfarenhet av frågor

som blir aktuella i samband med ifrågavarande organisation anser förbundet att länsstyrelserna bör uppdra åt länsjaktvårdsföreningarna där detta inte redan skett att lämna förslag till uppdelning av länen i distrikt samt att svara för organisationen av verksamheten inom dessa. Liknande synpunkter anförs bl. a. av länsstyrelserna i Värmlands, Gävleborgs och Västernorrlands län. Förslaget om indelning av länen i speciella älgvårdsdistrikt avstyrks vidare bl. a. av skogsstyrelsen, skogshögskolan, länsstyrelserna i Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Västmanlands och Norrbottens län samt Skogsindustriernas Samarbetsutskott.

Inrättandet av representantskap för älgvårdsdistrikt tillstyrks endast av ett fåtal remissinstanser. Till dessa hör domänenverket, som anför att representantskapet, vars sammanträden närmast torde få formen av stormöten med ortens älgjägare, huvudsakligen bör behandla interna frågor, t. ex. lämna rekommendationer till sina medlemmar beträffande älgavskjutningen, upprätta statistik över fällda djur samt över huvud taget arbeta på att fördjupa samarbetet mellan ortens jägare. Representantskapet bör enligt verket utse egen styrelse och kontakman i och för ömsesidig information till länsälgnämnd och jägarorganisationer. Kostnader för sammanträden o. d. kan bestridas av älgskademedel och bör ej låsas till viss summa. Representantskapets betydelse som remissorgan för länsstyrelse anser domänenverket ha över-skattats av arbetsgruppen.

Det stora flertalet remissinstanser avstyrker inrättandet av representantskap. Bland de avstyrkande instanserna anför statens naturvårdsverk att representantskapen kan innebära risk för ett onödigt omständligt förfarande vid handläggning av frågor rörande älgavskjutningen utan att speciella fördelar uppnås i förhållande till det system med informations-sammanträden som under flera år med gott resultat tillämpats i försöks-länen. Naturvårdsverket förordar därför att tillämpat informationssystem i försökslänen får bli modell också i andra län, där samordnad älgjakt kan komma att genomföras. Vidare avstyrks förslaget bl. a. av statskontoret, riksrevisionsverket, skogsstyrelsen, skogshögskolan och flertalet länsstyrelser samt Svenska jägareförbundet. Förbundet föreslår att länsstyrelserna skall uppdra åt länsjaktvårdsföreningarna att inom lämpliga områden kalla en representant för varje registrerat jaktområde till älgjaktsmöten. Vid dessa möten skall föreningen inhämta jägarnas synpunkter beträffande indelningen av fastigheter i licensområden, anslutning till licensområden, älgstammens vård och beskattning samt den totala tilldelningen till älgjaktområdena inom regionen. Mötena skall inte ha någon beslutsfattande funktion och inte heller fungera som regelrätta remissorgan. De bör däremot kunna ge svar på konkreta frågor som ställts av länsstyrelsen, länsälgnämnden eller länsjaktvårdsföreningen. En huvuduppgift för överläggningarna bör vara att få jägar-

nas medverkan för att åstadkomma en ur älgvårdssynpunkt riktig samt rättvis fördelning av beskattningen. Över förhandlingarna bör föras protokoll som överlämnas till länsälgnämnden.

4.4 System för älgtilldelningen i länet m. m.

Behovet av en tillförlitlig och aktuell statistik över älgstammen samt älgskadorna understryks från flera håll. Det förutsätts att huvudmannaskapet för statistikinsamling och bearbetning av statistik skall åvila länsstyrelsen.

Det av arbetsgruppen föreslagna systemet för älgtilldelningen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Sålunda har t. ex. *domänverket* ingen annan erinran än att besvär över älgtilldelning måste behandlas så snabbt att Kungl. Maj:ts beslut kan delges klaganden i god tid före älgjaktens början. Vissa remissinstanser anser dock att systemet blivit onödigt komplicerat bl. a. genom förslagen om representantskap för älgvårdsdistrikt och generell älgtilldelning. Från länsstyrelsehåll framförs önskemål om tidigareläggning av skyldigheten att inge licensansökan.

Förslaget att *jakttidens början* skall fastställas av Kungl. Maj:t har i allmänhet lämnats utan erinran av remissinstanserna. Det tillstyrks sålunda bl. a. av *domänverket*, *Skogsindustriernas Samarbetsutskott*, *Lantbrukarnas riksförbund* och *Svenska jägareförbundet*. *Skogshögskolan* anser att tidpunkten även fortsättningsvis bör fastställas av länsstyrelsen för att lokala intressen skall kunna beaktas.

I fråga om *jakttidens längd* är meningarna bland remissinstanserna delade vad gäller förslaget att den skall bestämmas av statens naturvårdsverk.

Av de remissinstanser som särskilt behandlat denna fråga tillstyrks förslaget bl. a. av *domänverket* och *Lantbrukarnas riksförbund*.

Flertalet remissinstanser anser att *jakttidens längd* bör bestämmas av länsstyrelsen. *Svenska jägareförbundet* anför till stöd härför att länsstyrelserna med sin kännedom om förhållandena i resp. län bör ha den bästa möjligheten att bedöma vilken jakttid som fordras för att jakten skall kunna genomföras på rätt sätt. Vidare har länsstyrelserna under lång tid haft rätt att bestämma om licenstidens längd och såvitt förbundet har sig bekant har detta inte medfört någon olägenhet. I den mån det skulle uppstå behov att på grund av andra friluftaktiviteter lokalt göra vissa inskränkningar i älgjakten under lördagar och söndagar samt med anledning därav medge förlängning av jakttiden inom dessa områden är länsstyrelserna enligt förbundets mening också bäst lämpade att fatta erforderliga beslut. För länsstyrelserna som beslutande i denna fråga uttalar sig vidare bl. a. *länsstyrelserna i Jönköpings, Skaraborgs,*

Älvsborgs, Västernorrlands och Jämtlands län samt Skogsindustriernas Samarbetsutskott.

I några remissyttranden diskuteras hur lång jakttiden totalt bör vara och jakttidens förläggning med hänsyn särskilt till allmänhetens möjligheter att utnyttja allemansrätten under jaktsäsongen. *Domänverket* anser en månad vara den kortaste jakttiden för att få en lugn och urvalsinriktad jakt. Denna månad skulle kunna senareläggas en hel del i förhållande till nuvarande jakttider och vidare kan en jaktfri helg läggas in i den snare delen av jakttiden. *Sveriges riksidrottsförbund* uttrycker farhågor för de konsekvenser som en utökad jakttid kan medföra för idrotten och framhåller att hela oktober månad är väl ägnad för friluftsliv. Förbundet finner det vara väsentligt att områden som allmänheten brukar använda för friluftssändamål undantas från jakt under sön- och helgdagar. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* förordar att lördags-söndagsdygnen under september månad generellt undantas från jakt samt att licensjakten förläggs till bestämda veckodagar som annonseras i pressen.

Beträffande jakttidens längd vid generell licensgivning finner *domänverket* att den bör vara densamma som för all älgjakt. Av samma uppfattning är bl. a. *Svenska skogsarbetareförbundet*.

4.5 Systemets ikraftträdande

Några remissinstanser har tagit upp frågan om den lämpligaste tidpunkten för ikraftträdandet av bestämmelserna om samordnad älgjakt. *Statens naturvårdsverk* anser sålunda att ett principbeslut av innebörd att systemet helt införs under en övergångsperiod bör fattas så snart som möjligt.

Domänverket anför att bestämmelserna bör träda i kraft den 1 juli det jaktår som börjar efter riksdagens beslut. Senast tredje året efter det beslutet trätt i kraft bör samordnad älgjakt vara genomförd över hela riket. Av samma mening är bl. a. *skogshögskolan* och *Svenska jägareförbundet*. Det senare föreslår att länsstyrelse som så önskar och kan klara de organisatoriska uppgifterna skall få förordna att älgjakten fr. o. m. det jaktår som börjar efter riksdagens beslut skall genomföras enligt bestämmelserna för samordnad älgjakt.

5 Föredraganden

Vården av viltfaunan är en del av naturvården. Den är därför en angelägenhet inte bara för markägare och jakträttsinnehavare utan för hela vårt samhälle. Enligt beslut av 1967 års riksdag är numera alla djurarter i princip fridlysta och jakt tillåten endast under bestämda jakttider (prop. 1967: 136, JoU 1967: 52, rskr 1967: 331).

Som viltvårdande faktor bestäms jakten till omfattning och inriktning bl. a. av ekologiska hänsyn. Dessa är emellertid inte ensamt avgörande. Vid avvägningen av jakten måste hänsyn även tas å ena sidan till jaktens ekonomiska och sociala värden samt å andra sidan till önskemålet att begränsa skador genom vilt på skog och gröda samt i trafiken.

Hur långt samhällets anspråk på att ingripa reglerande i jakten skäligen bör sträcka sig gestaltar sig i viss mån olika vad gäller dels jakt efter småvilt, dels jakt efter hjortdjur. Jag bortser således i detta sammanhang från rovviltet beträffande vilket jaktens omfattning bestäms av särskilda värderingar i den mån jakt alls är tillåten.

I fråga om de allmänt förekommande småviltarterna föreligger inte något annat behov att reglera jaktens omfattning än genom variationer i jakttidens längd. För hjortdjuren är däremot jakten på ett helt annat sätt avgörande som beståndsreglerande faktor. Vidare representerar stammarna av hjortdjur, särskilt älgen, stora ekonomiska och sociala värden som kan tillgodogöras genom jakt. Älgjakt bedrivs sålunda årligen av mellan 150 000 och 200 000 jägare och avkastar med en beskattning av drygt 40 000 djur per år ett köttvärde på ca 60 milj. kr. efter partipriset. Samtidigt måste beaktas att hjortdjuren vid en okontrollerad utveckling av stammarna kan orsaka stora skadegörelser på skog och gröda samt i trafiken. Dessa skador har hittills i stort sett hållit sig inom gränsen för vad som kan anses ofrånkomligt eller i vart fall vad som kan tolereras. Vissa tecken tyder emellertid på att älgstammen nu på några håll nått en sådan storlek att denna gräns hotar att överskridas.

Beträffande hjortdjuren tillämpas sedan länge ett system med jakt under särskild tid som alternativ till den allmänna jakten. Den senare bedrivs under tider som anges av regeringen i en årlig jakttidskungörelse. Jakt under särskild tid får bedrivas efter tillstånd av länsstyrelsen. Bestämmelser om denna licensjakt finns i 13 § jaktstadgan (1938: 279). Licensjakt efter älg förekommer i dag på omkring två tredjedelar av älgjaktarealen.

Den allmänna jakttiden för älg varierar enligt den senaste jakttidskungörelsen (1974: 554) mellan två och fem dagar. Den infaller regelmässigt i de fyra nordligaste länen i september och i övriga delar av landet i oktober. Den särskilda jakttiden för jakt efter älg får i en eller flera perioder omfatta tillsammans högst 30 dagar om inte särskilda skäl föranleder annat. Den för orten bestämda allmänna jakttiden för älg skall ingå i den särskilda jakttiden. Jakten får i regel tillåtas börja tidigast första dagen för den allmänna jakttiden.

I fråga om älg har sedan några år pågått försök med enbart licensjakt i tre län. Upptakten till dessa försök var en anhållan av 1953 års riksdag till Kungl. Maj:t om översyn rörande gällande ordning för med-

delande av tillstånd till jakt efter älg. Översynen verkställdes av 1949 års jaktutredning som i ett år 1964 framlagt betänkande (SOU 1964: 11) Älgfrågan förordade att försöksverksamhet med s. k. helt reglerad älgjakt skulle bedrivas i vissa län.

Frågan om försöksverksamhet med reglerad älgjakt anmälades för 1965 års riksdag (prop. 1965: 19, JoU 1965: 4, rskr 1965: 144). Därvid uttalade riksdagen önskemål om att frågan om älgjaktens utformning på nytt måtte anmälas för riksdagen sedan erforderliga erfarenheter vunnits av försöksverksamheten.

Nämnda försök bedrivs i Kronobergs och Västmanlands län sedan jaktåret 1967/68 och i Norrbottens län nedanför lappmarksgränsen sedan jaktåret 1971/72. Om regeringen inte förordnar annat, upphör försöksverksamheten med utgången av innevarande jaktår. Verksamheten har följts av statens naturvårdsverk på uppdrag av Kungl. Maj:t. I anslutning till försöken har bedrivits älgforskning med anlitande av medel från jaktvårdsfonden och älgskaderegleringsfonden. I naturvårdsverkets uppdrag ingick att verket skulle till Kungl. Maj:t inkomma med förslag som erfarenheterna av verksamheten kunde föranleda.

I slutet av år 1972 anmälde naturvårdsverket att verket fann tiden vara kommen för en allmän övergång till enbart licensjakt efter älg. Frågan har därefter beretts ytterligare av en särskild arbetsgrupp inom jordbruksdepartementet. Arbetsgruppen framlade i juni 1974 en promemoria (Ds Jo 1974: 6) med förslag till riktlinjer för den framtida älgvården. Arbetsgruppen framhåller att målet för den framtida älgvården bör vara att hålla älgstammen vid en lämplig kvalitativ och kvantitativ nivå samtidigt som älgens skadegörelse på skog och växande gröda begränsas och riskerna för älgkollisioner i trafiken minskas. Arbetsgruppen framhåller vidare att ansvaret för älgvården även i fortsättningen i första hand bör åvila den som har rätt till jakt. För att samordna älgvården och förebygga älgskador av olika slag måste emellertid det allmänna ta på sig en del av detta ansvar. Arbetsgruppen förordar allmän övergång till licensjakt efter älg. Arbetsgruppens förslag skiljer sig dock på några punkter från det system som tillämpas i försökslänerna. Den största skillnaden består i att arbetsgruppen föreslår att tillstånd till jakt efter älg, avseende såväl kalv som vuxet djur, på mindre jaktområden skall få årsvis lämnas generellt utan särskild ansökan. Beträffande jakt på övriga marker förordas tillståndsgivning efter ansökan i likhet med vad som f. n. gäller för jakt under särskild jakttid. I försökslänerna är också licensansökan obligatorisk.

Arbetsgruppens förslag har remissbehandlats. Remissinstanserna har nära nog genomgående anslutit sig till arbetsgruppens uppfattning att älgjakten i fortsättningen bör samordnas.

Naturvårdsverket framhåller att underlaget för ett principbeslut om älgstammens fortsatta vård får anses vara fullt tillräckligt. Positiva

till ett införande av samordnad älgjakt är också bl. a. domänverket, skogsstyrelsen, skogshögskolan, Svenska jägareförbundet, Lantbrukarnas riksförbund, Svenska skogsarbetareförbundet och så gott som samtliga länsstyrelser. Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare förordar i första hand en förlängning av försöksverksamheten i minst tre år. Statens vägverk framhåller, med hänvisning till det stigande antalet älgolyckor i trafiken, att bättre styrinstrument för att begränsa älgstammens storlek behöver tillskapas inom ramen för den samordnade älgjakten innan slutlig ställning tas till frågan. Några remissinstanser är inte beredda att ta ställning till förslaget utan önskar avvakta ytterligare erfarenheter av fortsatt försöksverksamhet. Av de remissinstanser som tillstyrker en samordning av älgjakten förordar flertalet den form av reglerad jakt som tillämpas i försökslänen.

Arbetsgruppens och remissinstansernas uppfattning grundas bl. a. på erfarenheterna av försöksverksamheten med reglerad älgjakt framför allt i Kronobergs och Västmanlands län där den pågått längst. Dessa erfarenheter har enligt vad som framgått vid naturvårdsverkets uppföljning av verksamheten gett belägg för licensjaktens fördelar jämfört med den allmänna jakten. I princip hänför sig dessa fördelar till de större möjligheter som licenssystemet ger att kontrollera såväl älgstammens storlek som stammens sammansättning. Vad gäller jaktens ekonomiska och sociala sida redovisas främst en väsentligt ökad avkastning och fler jaktmöjligheter för jägarna samt lugnare förhållanden under jakten. Genom att licensjakten lämnar mindre åt slumpen än den allmänna jakten inrymmer den även större möjligheter att kontrollera älgstammen. Av samma skäl är licensjakten givetvis lämpligare än den allmänna jakten även från rena viltvårdssynpunkter.

Jag delar arbetsgruppens och remissinstansernas uppfattning att målet för den framtida älgvården bör vara att hålla älgstammen vid en lämplig kvalitativ och kvantitativ nivå samtidigt som älgens skadegörelse på skog och växande gröda begränsas och riskerna för älgkollisioner i trafiken minskas. Enligt arbetsgruppen och flertalet remissinstanser är det bästa sättet att nå detta mål att införa samordnad älgjakt i hela landet. Jag anser tiden nu vara mogen att pröva en sådan ordning. Jag grundar denna uppfattning på bl. a. följande förhållanden. Vi har här i landet en älgstam av stor omfattning. Detta innebär i vissa fall betydande skadegörelse på såväl skog som växande gröda. Vidare innebär den stora älgstammen att riskerna för skador i trafiken genom älgkollisioner ökat — i vissa områden mycket starkt. Genom en samordning av älgjakten bör förutsättningar skapas för att hålla älgstammen på en sådan nivå att skadorna av olika slag inte ökar utan snarare minskar. Systemet med samordnad älgjakt medger enligt min mening att sådana förutsättningar skapas. Den instans som administrerar älgjakten, dvs. länsstyrelsen, får möjlighet att reglera avskjutningen och anpassa älgstammen

till en lämplig nivå. Det har emellertid visat sig att den faktiska avskjutningen inte alltid uppgår till samma nivå som medgivna licenser. Detta kan medföra att älgstammen får en större omfattning än vad länsstyrelsen förutsett. Om det skulle visa sig att licenserna inte utnyttjas utan älgstammen antar en sådan nivå att riskerna för trafikolyckor och annan skadegörelse inte kan accepteras bör länsstyrelserna ha möjlighet att vidta särskilda åtgärder. Detta bör exempelvis kunna ske genom ytterligare avskjutning för att därigenom nedbringa vinterstammen.

Några remissinstanser har tagit upp frågan om formerna för älgjakten ovanför lappmarksgränsen och inom renbetesfjällen. Naturvårdsverket, domänverket och Svenska jägareförbundet förordar att samernas jaktmarker inordnas i licenssystemet, medan bl. a. lantbruksnämnderna i Norrbottens och Västerbottens län ställer sig tväksamma till en sådan ordning. Svenska samernas riksförbund anser det vara för tidigt att nu ta ställning i detalj till hur älgjakten bör bedrivas och administreras inom renskötselområdena. Enligt min mening bör överläggningar tas upp mellan samernas riksförbund och berörda myndigheter om dessa frågor. På grund av de speciella förhållanden som råder inom renskötselområdena bör enligt min mening frågan om formerna för älgjakten ovanför lappmarksgränsen och inom renbetesfjällen bli föremål för överväganden i annat sammanhang.

En grundläggande förutsättning för samordnad älgjakt är enligt arbetsgruppen att licensområden bestående av en eller flera fastigheter eller delar av fastigheter bildas. Ett licensområde bör om möjligt vara sammanhängande och så stort att det kan tilldelas minst en vuxen älg per år. Förslaget biträds eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Domänverket anför att krav på sammanhängande områden inte bör ställas upp, när tilldelningen är baserad på disponibel areal. Licensarealen bör enligt verket dock vara så stor att den kan medge en tilldelning av ett äldre djur och en årskälv för att kontinuerlig tilldelning skall kunna ske. Några remissinstanser anser å andra sidan att arbetsgruppens krav på licensområdets storlek är för högt. Enligt min mening bör licensområde ha sådan storlek att för området lämpliga biologiska avskjutningsnormer kan tillämpas. Jag finner att arbetsgruppens förslag är lämpligt avvägda och möjliggör en sådan anpassning i det enskilda fallet som domänverket förordar. En grundläggande förutsättning i tillståndsgivningen måste dock vara att man så långt möjligt undviker att skjuta kalvförande ko från kalv.

Arbetsgruppens förslag att älgjaktsområden som är för små för att utgöra licensområden skall kunna få generella licenser har tilldragit sig stort intresse vid remissbehandlingen. Förslaget avstyrks av ett stort antal remissinstanser vilka i princip anser att en generell licenstilldelning skulle motverka systemet med en samordnad älgjakt. Som jag framhållit i det föregående är älgstammens storlek av sådan omfattning att några

åtgärder för att öka densamma i allmänhet inte behöver vidtas. I stället bör älgstammen minskas i vissa delar av landet på grund av de skador älgen åstadkommer främst i trafiken. Jag är dock medveten om att älgstammen i andra delar av landet kan tillåtas öka utan att någon större skadegörelse behöver befaras. Som jag tidigare nämnt bedrivs älgjakt i större delen av landet på licens. Flertalet älgjägare kan således antas vara positivt inställda till licensjakt. Många jägare önskar också att en helt reglerad älgjakt enligt försökslänens modell införs i hela landet. Åtskilliga är dock utan tvivel motståndare till total reglering av älgjakten och vill ha kvar friheten att välja mellan allmän jakt och licensjakt. Till motståndarna hör främst den kategori älgjägare vars marker är för små för att utgöra eget licensområde och som av någon anledning inte vill eller kan ansluta sina marker till sådant område. Motiven kan t. ex. vara krav på höga arrendeavgifter eller andra villkor för jakten som man inte kan enas om. Jag finner det inte rimligt att denna kategori tvingas in i licensområde. Det är inte heller rimligt att dessa jägare framtas möjligheten att jaga älg. Jag avser då i första hand jakt efter vuxet djur. Jag förordar därför i likhet med arbetsgruppen att denna kategori får generell älgtilldelning. Den generella tilldelningen bör enligt min mening avse kalv och ett vuxet djur per registrerad jaktlig enhet. Anledningen till att jag förordar att förutom vuxet djur även kalv skall få tilldelas generellt är att kalv bör fällas om kalvförande ko får fällas eller har fällts av misstag. Regelmässigt bör nämligen kalv fällas före kalvförande ko. Jakttiden vid generell tilldelning bör inte vara längre än vad som nu gäller vid allmän jakt dvs. två—fem dagar.

I försökslänen bör nuvarande system med reglerad älgjakt bibehållas tills vidare.

När det gäller tillkomsten av licensområden framhåller remissinstanserna vikten av att sådana områden bildas på frivillig väg. Några remissinstanser ställer sig dock tvekande inför arbetsgruppens uttalande att ingen utan starka skäl skall kunna förhindras att ansluta sin fastighet till ett licensområde. Även jag anser att anslutning av fastigheter till licensområden bör vara frivillig. Samtidigt finner jag det naturligt att en person som önskar ansluta sina marker till ett licensområde för att därigenom möjliggöra en bättre samordning av jakten inte utan särskilda skäl skall kunna förhindras att ansluta sin fastighet till licensområdet. Skulle en fastighet vägras anslutning till licensområde bör länsjaktvårdsföreningen söka ena parterna. Lyckas inte detta bör den utestängda fastigheten kunna kompenseras i samband med älgtilldelningen.

Arbetsgruppen föreslår att licensområde skall registreras hos länsstyrelsen. Registreringsskyldighet skall även gälla beträffande mindre jakt-

område som ej utgör licensområde men på vilket älgjakt får bedrivas efter generell tilldelning. Arbetsgruppen har förutsatt att de fastigheter som ingår i ett licensområde är taxerade som jordbruksfastighet. Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Naturvårdsverket påpekar att det finns vissa fastigheter som köpts in för exploateringsändamål, exempelvis vissa mossmarker som inte är taxerade som jordbruksfastighet men dock har den karaktären att de kan komma i fråga för älgjakt.

Jag biträder det av remissinstanserna stödda förslaget om registrering. När det gäller kvalifikationskravet på de fastigheter som ska registreras torde det emellertid inte ha varit arbetsgruppens mening att fastigheter som taxeras som annan fastighet men kan ha jaktlig betydelse skall utestängas från älgjakt. Enligt min mening bör förutom fastigheter som är taxerade som jordbruksfastighet kunna registreras även fastigheter som taxerats som annan fastighet och som har jaktlig betydelse för älgjakt. Detta innebär med andra ord att älgjakt kommer att kunna bedrivas på all mark som inte utgör egentlig tomtmark.

Arbetsgruppens förslag att älgjakten inom länet skall administreras av länsstyrelsen har inte mött någon erinran från remissinstansernas sida. Även jag delar denna uppfattning.

Arbetsgruppen föreslår att länen delas in i älgvårdsdistrikt som i huvudsak motsvarar kommungränserna. Inom varje älgvårdsdistrikt bör enligt arbetsgruppen bildas ett representantskap för älgjägarna som samordnar dessas insatser i fråga om älgjakten och främjar älgvården i övrigt inom distriktet. Bland remissinstanserna föreligger delade meningar om förslagen.

Vad gäller inrättandet av älgvårdsdistrikt anser naturvårdsverket att gränserna bör helt ansluta till kommungränserna. Jägarnas riksförbund Landsbygdens jägare anser att distrikten bör utgöras av de före kommunsammanslagningarna befintliga kommunerna. Svenska jägareförbundet anser att länsstyrelserna bör uppdra åt länsjaktvårdsföreningarna att lämna förslag till indelning av länen i distrikt. Negativa till förslaget är bl. a. skogsstyrelsen och skogshögskolan. Förslaget om representantskap avstyrks av flertalet remissinstanser. Naturvårdsverket anser att representantskapen kan innebära risk för ett onödigt omständligt förfarande vid handläggning av frågor rörande älgavskjutningen utan att speciella fördelar uppnås. Liknande synpunkter anförs av de remissinstanser i övrigt som avstyrker förslaget.

Vad först gäller frågan om älgvårdsdistrikten finner jag i likhet med arbetsgruppen och flertalet remissinstanser det ändamålsenligt att länen delas in i sådana distrikt. Gränserna för distrikten bör enligt min mening i allmänhet motsvara kommungränserna. Länsstyrelsen bör dock vara oförhindrad att besluta om annan gränsdragning. När det gäller repre-

sentantskapen vill jag starkt understryka vad arbetsgruppen anfört om behovet av ett ökat informationsutbyte mellan å ena sidan jägarna och å andra sidan de organ som beslutar om älgjakten. Liksom Svenska jägareförbundet anser jag att det behövs ytterligare samordning av jägarnas insatser i fråga om älgvården lokalt och regionalt. Jag finner det också angeläget att jägarnas synpunkter inhämtas beträffande bl. a. indelningen av fastigheter i licensområden, anslutning till licensområden samt älgstammens vård och beskattning. Inte minst viktigt är att jägarnas önskemål i fråga om generell älgtilldelning inhämtas. Ett representantskap skulle enligt min mening fylla en viktig funktion i detta avseende. Arbetsgruppens förslag om representantskap anser jag i likhet med flertalet remissinstanser emellertid vara i viss mån administrativt betungande. En lämpligare form kan som jägarorganisationerna förordnat vara att representanter för älgjägarna kallas till gemensamma överläggningar inom älgvårdsdistrikten. Länsstyrelserna bör svara för att sådana överläggningar kommer till stånd. Som Svenska jägareförbundet förordnat bör till överläggningarna kallas en representant för varje licensområde eller registrerat mindre område. Härigenom undviks att exempelvis rescavstånd och liknande faktorer inverkar negativt på en allsidig representation.

Arbetsgruppens förslag om att till varje länsstyrelse bör knytas en länsälg nämnd tillstyrks av remissinstanserna. Även jag biträder förslaget. Nämndens huvuduppgift blir att vara ett rådgivande organ åt länsstyrelsen i älgvårdsfrågor. Som bl. a. länsstyrelsen och skogsvårdsstyrelsen i Jämtlands län framhållit bör länsälg nämnden ta över älgskadenämndens uppgifter.

I fråga om nämndens sammansättning råder delade meningar bland remissinstanserna. Liksom arbetsgruppen anser jag att länsälg nämnden bör bestå av sju ledamöter, som länsstyrelsen förordnar. Länsstyrelsen bör utse en av dem att vara ordförande. För nämndens sammansättning bör som allmän riktpunkt gälla att olika berörda intressen blir representerade.

Som arbetsgruppen föreslagit bör till ledamöter utses representanter för jordbruket, skogsbruket, friluftsförbundet och naturvårdsintressena samt jägarnas organisationer. Med hänsyn till trafiksäkerhetsintresset bör expertis på detta område normalt också ingå. Jag förutsätter att jägarnas organisationer får två representanter. Vidare bör friluftsförbundet och naturvårdsintressena få två representanter, varav en representerar det rörliga friluftslivet. Såsom naturvårdsverket framhållit bör föredraganden i jaktfrågor vid länsstyrelsen fungera som sekreterare i länsälg nämnden.

Det av arbetsgruppen föreslagna systemet för älgtilldelningen tillstyrks eller lämnas i huvudsak utan erinran av flertalet remissinstanser. Även jag anser den föreslagna ordningen kunna godtas i sina huvuddrag. Det

bör stå länsstyrelsen fritt att, inom ramen för de anvisningar naturvårdsverket kan komma att utfärda, närmare utforma handläggningsordning som länsstyrelsen finner ändamålsenlig.

I fråga om jakttiden föreslår arbetsgruppen att tidpunkten för älgjakten börjar fastställs av regeringen. Detta tillstyrks eller lämnas utan erinran av så gott som samtliga remissinstanser. Även jag biträder förslaget. Några remissinstanser tar särskilt upp jakttidens längd och förläggning med hänsyn till bl. a. allmänhetens möjligheter att utnyttja allemansrätten under jaktsäsongen. Domänverket framhåller att en månad synes vara den kortaste jakttiden för att få en lugn och urvalsinriktad jakt. Jakttiden skulle kunna senareläggas i förhållande till nuvarande jakttider av hänsyn till friluftsfolket och framför allt orienterarna. Vidare pekar domänverket på möjligheterna att ha en jaktfri helg i senare delen av jakttiden. Emellertid är riksidsrottsförbundet oroat över de konsekvenser för idrotten som en sådan jakttid kan medföra. Förbundet anser vidare att områden som allmänheten brukar använda för friluftssändamål, ofta i tätorternas närhet eller andra avsatta områden, bör undantas från jakt under sön- och helgdagar. Jag delar förbundets uppfattning och anser att jakttiden bör begränsas. Enligt min mening motverkas inte syftet med den samordnade jakten om jakttiden begränsas till sammanlagt högst 20 dagar. Om särskilda skäl föreligger bör jakttiden dock kunna förlängas något. Enligt min mening bör som flertalet remissinstanser förordat länsstyrelsen bestämma jakttidens längd och förläggning efter hörande av länsälgnämnden. Med den sammansättning av nämnden som jag förordat i det föregående bör det finnas goda förutsättningar för att frågan skall bli allsidigt belyst innan länsstyrelsen fattar beslut i frågan.

När det gäller kostnaderna för genomförande av förslaget utgår jag liksom riksrevisionsverket från att några ytterligare resurser till länsstyrelserna i form av medel över statsbudgeten inte kommer att behövas. Jag förutsätter att jägarnas organisationer även i fortsättningen kommer att svara för bl. a. viss information. De administrationskostnader som uppkommit vid försöksverksamheten har täckts av bidrag från älgskaderegleringsfonden. Jag förutsätter att detta skall kunna ske även i fortsättningen. F. n. tillförs älgskaderegleringsfonden 20 % av inflytande älgavgifter. För att bestrida kostnaderna för administrationen av den samordnade älgjakten och information om densamma bör regleringsfonden även i fortsättningen få tas i anspråk. Härför krävs emellertid att större andel av älgavgifterna än nu tillförs denna fond. Det ankommer på regeringen att besluta i denna fråga.

Av vad jag anfört i det föregående framgår att det alltjämt råder delade meningar mellan jägarorganisationerna om utformningen av licensjakten. Önskemål har framförts om fortsatt försöksverksamhet. Det

system för samordnad älgjakt som jag förordat i det föregående bör enligt min mening prövas under en period av fem år efter det att det införts i hela landet. Därefter bör frågan om älgjaktens fortsatta utformning bli föremål för förnyade överväganden.

Jag anser att den försöksvis samordnade älgjakten i princip bör införas fr. o. m. jaktåret 1976/77. I vissa län kan länsstyrelsen behöva viss övergångstid för att genomföra omläggningen. Jag förutsätter dock att samordningen av älgjakten skall vara helt genomförd fr. o. m. jaktåret 1977/78.

Avslutningsvis vill jag något beröra frågan om jaktarrendena. Enligt vad jag erfarit har arrendeavgifterna stigit betydligt under senare år. Tillgången på arrendemarker är begränsad i stora delar av landet samtidigt som antalet personer som önskar arrendera jakträtt ökar. Jaktmarksutredningen har i sitt betänkande (SOU 1974: 80) Jaktmarker behandlat frågan om jaktarrendatorernas rättsliga ställning. I avvaktan på remissbehandling av betänkandet finns det enligt min mening ingen anledning att nu gå närmare in på denna fråga.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att avge yttrande över vad jag har anfört om riktlinjer för älgvården.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition bereda riksdagen tillfälle att avge yttrande över vad föredraganden anfört.

